

**Johanna
Brinkman**

**Augustus
2013**

STILTE VOOR DE TROPISCHE STORM

Risico's, kwetsbaarheid en aanpassing voorafgaand aan natuurrampen door de ogen van de Ni-Vanuatu, de 'meest risicovolle bevolkingsgroep' ter wereld

STILTE VOOR DE TROPISCHE STORM

Risico's, kwetsbaarheid en aanpassing voorafgaand aan natuurrampen door de ogen van de Ni-Vanuatu, de 'meest risicovolle bevolkingsgroep' ter wereld

Door
Johanna Brinkman

Universiteit Utrecht

Naam: Johanna Brinkman
Studentnummer: 3807134
Begeleider: Marc Simon Thomas

Universiteit Utrecht, Nederland
Master Culturele Antropologie
Multiculturalisme in Vergelijkend Perspectief

Email: mail@johannabrinkman.nl
Datum: 15 augustus 2013

Inhoudsopgave

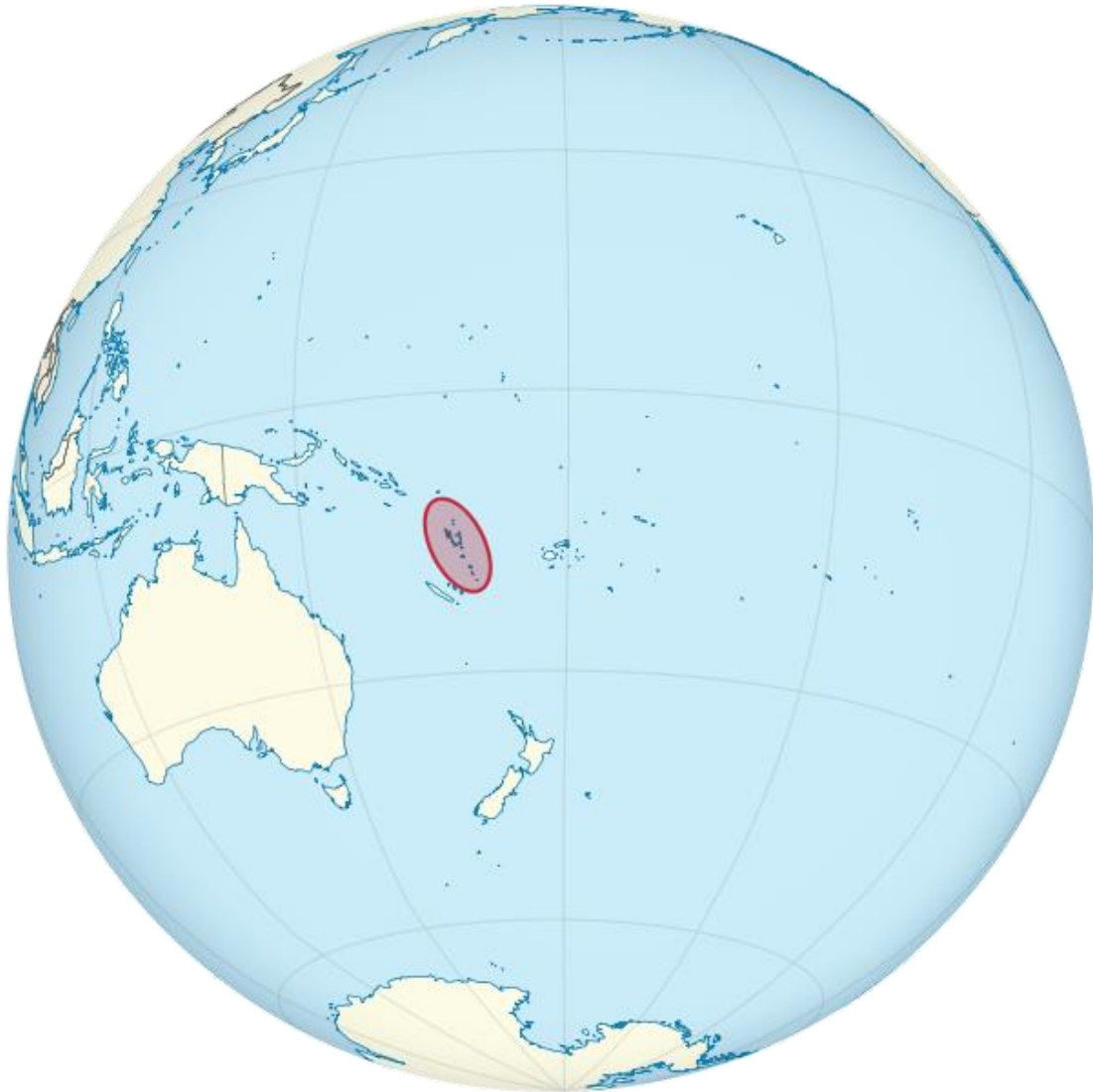
Introductie Inleiding	
DENJA LONG PARADAES GEVAAR IN HET PARADIJS	p. 1
Grootste risico op natuurrampen – onderzoeksthematiek en –vragen	p. 2
Theorieën, concepten en perspectieven	p. 3
<i>Risk society</i>	p. 3
<i>Rampenantropologie</i>	p. 5
<i>Pre-disaster fase Efate</i>	p. 8
Onderzoekslocaties en –populatie op Efate	p. 8
Methodologische context	p. 10
Opbouw thesis	p. 12
HOOFDSTUK 1.	
NATUROL DENJA MO DISASTA RISK NATUURLIJK GEVAAR EN RISICO OP RAMPEN	p. 14
1.1. Objectieve gevaren	p. 16
1.2. Kwetsbaarheid in het WorldRiskReport 2012 en dominante discours	p. 18
1.3. Perceptie van risico's	p. 21
1.4. Welzijn	p. 24
1.5. Infrastructuur	p. 25
1.6. Gods plan	p. 26
HOOFDSTUK 2. DAEREK NATUROL DENJA DIRECT NATUURLIJK GEVAAR	p. 30
2.1. Reactie op gevaar	p. 32
2.2. Waarschuwingen	p. 34
2.2.1. Radio, televisie en mobiele telefoon	p. 35
2.2.2. Waarschuwingen uit de natuur	p. 36
2.3. Voorbereidingen vooraf	p. 37
2.4. Directe voorbereidingen	p. 39
2.5. Een kwestie van perceptie en keuze	p. 41
HOOFDSTUK 3. STAP PRIPEA WEES VOORBEREID	p. 44
3.1. Mentaliteit	p. 46
3.2. Aanpassing door informatie- en communicatietechnologieën	p. 48
3.3. Lokale kennis	p. 50
3.4. Publiek bewustzijn	p. 51
3.5. Onstabiele relaties in de toekomst?	P. 53
KONKLUSEN CONCLUSIE	p. 56
Bibliografie	p. 62
Digitale bronnen	p. 65

'Nomata long wanem weather, pasem wan gudfala dei'

'Whatever the weather, have a good day'

Vanuatu Meteorological Services

Vanuatu

Kaart 1. De ligging van Vanuatu op de wereldkaart.

Bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d9/Vanuatu_on_the_globe_%28Polynesia_centered%29.svg

Kaart 2. De kaart van Efate.

Bron: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/Map_of_Efate_Island_EN.png

Introdaksen | Inleiding

DENJA LONG PARADAES | GEVAAR IN HET PARADIJS

‘Toen ik het voor het eerst meemaakte schrok ik een beetje. Maar de tweede keer niet, toen was ik er al aan gewend. Want soms, op een normale dag zoals vandaag, kan de aarde nou eenmaal een beetje schudden. En wat betreft cyclonen... We moeten op zo’n moment in huis blijven. Mijn vader blokkeert de ramen en dan we zitten gewoon binnen. Niks om je zorgen over te maken!’¹

¹ Gesprek met Tina op het strand van Black Sand, 30 maart 2013 - Port Vila.

Terwijl de meeste inwoners van Port Vila op zondagmorgen naar de kerk gaan, vermaakt de achttienjarige Tina zich op het strand van Black Sand. Samen met haar vader, zus en broertjes trok Tina vanochtend al vroeg te voet vanuit haar huis gelegen op de heuvel van Manples Area via een jungle-achtig terrein naar de kust van de naastliggende wijk Black Sand. 'Nee hoor, het is niet erg om een keer niet naar de kerk te gaan. Mijn vader heeft nu een vrije dag, dus kunnen we lekker met z'n allen naar het strand', vertelt Tina's zus Lesbeth. Tina's vader werkt zes dagen per week in een resort in het noorden van Efate en kan niet iedere dag naar huis toekomen. De 21-jarige Lesbeth woont niet meer thuis. Op steenworp afstand van haar ouderlijk huis verblijft ze samen met haar vriend en hun eenjarig dochtertje bij de ouders van haar vriend. Toen Lesbeth ongeveer veertien jaar oud was, besloot ze zich aan te sluiten bij de Seventh-day Adventist Church. Lesbeth gaat daardoor al jaren niet meer op zondag naar de kerk, maar viert de rustdag van God, de sabbat, op zaterdag.

Zittend op een kleed met het motief van de Vanuatuaanse vlag vervolgt Tina haar verhaal. 'Ons land Vanuatu is een christelijk land. Wij zijn gewend om te bidden en we vertrouwen op onze God en that's it. Ik ben volledig christen en ik ben niet bang, want als er iets groots onze kant op komt bidden we gewoon en dan verdwijnt het. Alleen kleine dingen gebeuren hier, geen grote rampen. Ik vat het licht op en denk er niet vaak over na. Ik weet dat mensen uit mijn familie, zoals mijn vader en zus, er ook niet teveel over nadenken. Het enige waar we elke dag mee bezig zijn is overleven.'

Tina mist haar moeder, die is een week geleden voor drie maanden naar Nieuw-Zeeland vertrokken om daar in de agrarische sector geld te verdienen voor haar gezin. Tina heeft de taak gekregen om gedurende die periode op haar twee broertjes Zachary en Glenn te passen. Elke ochtend, middag en avond maakt ze het eten klaar voor haar broertjes en haalt en brengt ze hen naar school. Tina heeft haar studie een paar jaar geleden afgerond, maar kan door de slechte economische situatie geen baan vinden in Port Vila. Maar dat lijkt haar niet zo te storen. 'Ja, ik ben gelukkig. Velen van ons werken niet, maar we hebben tenminste iets. We hebben overal voedsel. Als we trek hebben pakken we een stuk fruit, zoals paplimus.¹ Als we geen geld hebben om rijst te kopen, dan eten we gewoon lokaal voedsel. Dat groeit overal.' Tina maakt duidelijk dat de economische situatie op Efate mensen meer bezighoudt dan de risico's op natuurrampen. 'Nee, er is niks om bang voor te zijn in de natuur. Ik ben niet bang voor het feit dat hier iets kan gebeuren. Misschien omdat ik nog nooit een grote natuurramp heb meegemaakt? Ik leef mijn leven in ieder geval zonder angst. Ik vermaak mezelf, ga naar de kerk, doe alle dingen die ik moet doen en ik geloof in mijn God. Er is niks waar ik bang voor moet zijn. Als we bang zouden zijn voor ons eigen land, ik bedoel.. waar moeten we anders heen?'

¹ Paplimus is het Bislamese woord voor grapefruit. De bevolking in Vanuatu spreken de taal Bislama, een combinatie tussen Ni-Vanuatu pidgin, Engels en Frans (MacClancy 2002:68-69).

Grootste risico op natuurrampen – onderzoeksthematiek en –vragen

Het tropische Vanuatu is één van de jongste onafhankelijke landen in de Stille Zuidzee (zie kaart 1). De Republiek bestaat uit in totaal drieëntachtig eilanden met een totale oppervlakte van meer dan twaalfduizend vierkante kilometer.² De Verenigde Naties bestempelt Vanuatu momenteel als een van de armste landen ter wereld.³ De moeilijke economische situatie in het land is mede het gevolg van klimaatverandering en (de risico's op) natuurrampen.⁴ Het Vanuatu National Assessment Report (2010: 6) stelt dat Vanuatu constant aan de risico's op vulkaanuitbarstingen, aardbevingen, aardverschuivingen en tsunami's onderhevig is. De impact van de stijging van de zeespiegel en klimaatverandering wordt steeds meer zichtbaar op de eilanden. Daarnaast is er voorspeld dat de risico's op cyclonen, kusterosie, kustoverstromingen, zware regenval en droogte stijgen (Vanuatu National Assessment Report 2010: 8). Het WorldRiskReport 2012 gaat nog verder door te stellen dat Vanuatu het land is met het grootste risico op natuurrampen. Dit wordt geconcludeerd vanuit de effecten van klimaatverandering, de sociale randvoorwaarden en capaciteiten van de lokale bevolking om maatregelen te treffen die tot uiting komen in zelfredzaamheid, gevoeligheid en aanpassingsvermogen.⁵ Kijkend naar deze componenten bestempelt het WorldRiskReport 2012 de Vanuatuaanse bevolking als zeer kwetsbaar voor natuurlijke gevaren, omdat deze samenleving volgens het rapport zwak is en een gebrek kent aan zelfredzaamheid en mogelijkheden tot aanpassing.

Deze statistische gegevens en dat van andere landen in het WorldRiskReport 2012 zorgen er volgens het rapport voor dat hulporganisaties en donoren een beter inzicht krijgen in waarom bepaalde landen een hoog risico op rampen kennen en anderen niet. Met deze gedachtegang wordt het bestaande cultureel discours, waarin gebieden met veel kans op natuurlijk gevaar onderscheiden worden van gebieden die 'veiliger' zijn (Bankoff 2001), door het WorldRiskReport 2012 verder bevorderd. Dit generaliserende discours wordt overheerst door een gevoel van *otherness* en maakt van de bevolking in arme, niet-westerse

² Bron: <http://www.meteo.gov.vu/VanuatuClimate/tabid/196/Default.aspx>

³ Vanuatu Pilot Study Report 2012, *Alternative Indicators of Well-being for Melanesia* – pag.2

⁴ Notities gemaakt aan de hand van een filmpje over Well-Being.

Bron: <http://www.vnso.gov.vu/index.php/surveys/well-being-survey-2012>. Voor het laatst geraadpleegd op 18 juni 2013.

⁵ WorldRiskReport 2012, *Focus: Environmental degradation and disasters*.

De WorldRiskIndex maakt een schatting van de risico's van 173 landen met betrekking tot blootstelling aan rampen ten gevolge van extreme natuurlijk gebeurtenissen. Het rapport definieert rampen als volgt:

'Of natuurlijke risico's in rampen veranderen hangt niet alleen af van een de intensiteit van een gebeurtenis, maar wordt ook bepaald door het ontwikkelingsniveau van een samenleving'. De WorldRiskIndex gaat van dit begrip uit en laat zien dat wereldwijde hotspots voor risico's gevestigd zijn daar waar hoge blootstelling aan natuurlijke risico's en klimaatverandering samenvallen met kwetsbare samenlevingen.

Bron: <http://www.ehs.unu.edu/file/get/10487.pdf> Geraadpleegd op 23 mei 2013.

rampgevoelige gebieden, zoals Vanuatu, kwetsbare en daardoor hulpbehoevende slachtoffers. Dit dominante perspectief verlangt een meer diverse voorstelling van het westers ingevulde begrip kwetsbaarheid, waarin daarnaast ook de stem van het veld weerklinkt. Er valt namelijk sterk te betwijfelen of de westerse blik, waarbij kwetsbaarheid en aanpassing gekoppeld worden aan de reactie op objectieve risico's, wel toepasbaar is op een land zoals Vanuatu, waar moderniseringsprocessen traag hun intrede doen en waar eeuwenoude tradities en het geloof in God stevige culturele pijlers zijn. Vooralsnog wordt de lokale bevolking in Vanuatu gecategoriseerd op basis van kwetsbaarheid en aanpassingsvermogen, zonder dat daarbij door het rapport of het dominante discours verder ingegaan wordt op wat die kwetsbaarheid en aanpassing werkelijk inhouden. Een belangrijke vraag is hier dan ook hoe die kwetsbaarheid beschouwd dient te worden? Als een rationele benadering voor mensen die worden blootgesteld aan de risico's op rampen? Of kan het ook een emotionele kwestie zijn, waarbij mensen die onderworpen worden aan extreme risico's het hoge kwetsbaarheidsniveau daadwerkelijk voelen en ervaren? En welke rol speelt aanpassing hierbij?

Het WorldRiskReport 2012 en het niet-westerse land Vanuatu hebben de directe aanleiding gegeven om mijn onderzoek te doen binnen de thema's kwetsbaarheid en aanpassing ten aanzien van de risico's op rampen op het Vanuatuaanse eiland Efate. Hoe gaat de lokale Vanuatuaanse bevolking daar vandaag de dag om met natuurlijke gevaren zoals tsunami's, aardbevingen en cyclonen? En wat leert ons dit over kwetsbaarheid en aanpassing?

Theorieën, concepten en perspectieven

Risk society

De moderne samenleving is een *risk society*, zo verklaren sociologen Ulrich Beck (1992) en Anthony Giddens (1999) met betrekking tot de manier waarop moderne samenlevingen omgaan met en reageren op risico's. De term *risk society* doet vermoeden dat de wereld steeds meer aan gevaren onderworpen wordt. Dat dit niet werkelijk aan de orde is, beargumenteert Giddens (1999:3) door te stellen dat een risicosamenleving bewuster omgaat met risico's ten gevolge van een grotere focus op de toekomst en op veiligheid. De vraag wat deze risico's precies inhouden, wordt door Beck (2009) als volgt beantwoordt:

'Risks are always future events that may occur, that threaten us. (...) Risks concern the possibility of future occurrences and developments; they make present a state of the world that does not (yet) exist'. (Beck 2009:9).

Honderden jaren lang maakten mensen zich volgens Giddens (1999:3) al zorgen over wat natuurlijke gevaren, zoals aardbevingen en overstromingen, met ons konden doen. Modernisering creëerde door de ontrafeling van de feodale samenleving van rangen en religieuze wereldbeelden en de productie van de industriële samenleving een nieuwe reeks zorgen over wat wij als mensen met de natuur hebben gedaan (Beck 1992:2). Naast deze *end of nature* (Giddens 1999:3) zorgden wetenschappelijke en industriële ontwikkelingen voor sociale verandering, waarbij keuzevrijheid, individualisme en liberale democratie gebaseerd op het verlichtingsdenken centraal stonden (Beck 1992:2-10). Door individualisering kwamen individuen los te staan van de door tradities vormgegeven maatschappelijke structuren in hun leven en werden ze in staat gesteld zelf beslissingen over eigen leven te maken. Deze radicalisering van moderniseringsprocessen, door Beck (1992) *reflexive modernization* genoemd, zorgde volgens Giddens (1999:3) ook voor een *end of tradition*. Het einde van een toekomst die werd bepaald door zowel de superieure kracht van de natuur, traditie en religie maakte plaats voor een westerse samenleving waarin zo'n twee eeuwen lang technologie en wetenschap een soort traditie waren in de westerse samenleving en zorgde voor vooruitgang (Beck 2009:4, Giddens 1993:6). Maar deze ontwikkelingen resulteerden volgens Beck (1992) in een reeks risico's en gevaren waar we nooit eerder mee geconfronteerd werden en waar dus niemand verantwoordelijk voor gehouden kan worden.

De technische, wetenschappelijke en economische vooruitgang creëerde volgens David Harvey (1990) *time-space compression*. Nieuwe systemen op het gebied van communicatie en transport maken de relatieve afstanden tussen mensen kleiner en het tempo waarop mensen leven wordt alsmaar versneld. *Time-space compression* is de drijvende kracht achter de continue wereldwijde stroom van mensen, goederen en informatie, oftewel *globalisation* (Castels 1996). Naast dat het menselijk handelen en besluitvorming door *time-space compression* en mondialisering minder begrenzend is, wordt het voor mensen steeds moeilijker om op een concrete manier op gebeurtenissen te reageren (Harvey 1990:305). Dit is kenmerkend voor de *risk society*. De open en onzekere

toekomst en de effecten van *time-space compression*, waar de *risk society* mee om moet leren gaan, levert een vorm van stress op die een nieuwe manier van denken en voelen vereist, aldus Harvey (1990:240, 322). Dit heeft een verregaande impact met betrekking tot de risico's op natuurrampen. De compressie van tijd en ruimte draagt bij aan de (re)productie van geografie, zoals we zien in het betoog van Bankoff (2001:19) waarbij hij aangeeft dat het dominante discours (evenals het WorldRiskReport 2012) risicovolle gebieden onderscheidt van 'veiligere' gebieden. Naast dat daarmee de kwetsbaarheid van mensen zowel mondiaal als lokaal bevorderd wordt, beïnvloedt *time-space compression* ook de wijze waarop mensen natuurrampen waarnemen en erop reageren (Pelling 2003: 6). Mark Pelling (2003:6) stelt daarom terecht dat mondialisering indirect in verbinding staat met de productie van kwetsbaarheid.

De vroegere industriële samenleving is dus door moderniseringsprocessen en mondialisering veranderd in een risicosamenleving, waarin wij mensen dus zowel *nà* natuur en *nà* traditie leven. Beck (2009) stelt dat we inmiddels van een *world risk society* kunnen spreken, doordat tegenwoordig de hele wereld aan mondiale risico's wordt onderworpen. Terrorisme, financiële crisissen en klimaatverandering hebben wereldwijde consequenties, al bepaalt het westen hoe er op de dreigingen in deze *world risk society* wordt gereageerd. Door wel of niet aandacht te besteden aan risico's of rampen (bijvoorbeeld door westerse media) en door westerse perspectieven te projecteren op risicosituaties in gemarginaliseerde gebieden, ontstaat er een westers geëssentialiseerd en gegeneraliseerd beeld van de zogenaamde *world risk society*. Hierin wordt een duidelijk onderscheid gemaakt in kwetsbaarheid en tussen veilig en onveilig. Het perspectief van de lokale bevolking in niet-westerse gebieden (waar men nog wacht op de komst van moderniseringsprocessen) op risico's, conflicten, rampen en de omgang daarmee wordt, volgens Beck (2009, 186) schandelijk verwaarloosd door westerse sociale wetenschappen. Deze kritiek is naar mijn idee niet toepasbaar op de antropologie.

Rampenantropologie

Ondanks dat de belangstelling voor natuurrampen binnen ons vakgebied pas vanaf de jaren '50 gestaag is gegroeid nadat Anthony Wallace (1956) het antropologisch onderzoek naar rampen en de effecten ervan op culturen en samenlevingen opende (Hoffman 2005), beseft de antropologie wel degelijk dat natuurrampen verschillende facetten omvatten en, in plaats

van een statische, een diepgaande benadering vereisen. Daarbij vormen de sociaal-culturele situatie en het response van gemeenschappen het middelpunt. De perspectieven van mensen in niet-westerse landen blijven daarbij uiteraard niet onaangeroerd, aangezien de mens en al zijn aspecten binnen onze discipline centraal staan. Maar de rampenantropologie wordt gedomineerd door onderzoeken naar gemeenschappen in rampgebieden direct na een ramp en de situatie van bevolkingsgroepen jaren na de ramp (Wallace 1956, Oliver-Smith 1996, 2010, Hoffman en Oliver-Smith 1999, 2002, Bankoff 2004, Hastrup 2011). Robert Bolin (1998:38-39) stelt dat sommige antropologische studies parallel lopen met sociologische onderzoeken naar sociale en culturele reacties op rampen. Daarnaast wordt er volgens Bolin (1998:38-39) veel onderzoek gedaan naar de effecten van het kolonialisme, sociale marginalisering en onderontwikkeling op de gevolgen van rampen. Andere antropologen richten zich op politieke conflicten, sociale veranderingen of kwetsbaarheid ten gevolge van rampen. Wat hier in mijn ogen duidelijk mist is onderzoek naar de situatie van een gemeenschap die onderworpen wordt aan natuurlijke risico's nog voordat zich een ramp voltrokken heeft. Uiteraard is het lastig te voorspellen waar ter wereld welke risico's uitgroeien tot rampen, maar er kunnen wel degelijk gebieden en gemeenschappen onderzocht worden waar men te maken heeft met natuurlijke omstandigheden die risico's op rampen kunnen veroorzaken. Daar hebben we het WorldRiskReport 2012 niet voor nodig.

Anthony Oliver-Smith (1996:111-112) is gespecialiseerd in antropologisch rampenonderzoek en focust zich op de fase van wederopbouw en vraagstukken rondom de sociale structuren van gemeenschappen na rampen. Maar Oliver-Smith (2010:32) erkent dat om een situatie na een ramp te kunnen begrijpen, zoals de grote aardbeving in Peru in 1970 waar Oliver-Smith onderzoek naar deed, onderzoek naar de sociaaleconomische en -politieke structuren van een gemeenschap belangrijk is om te kunnen bepalen hoe kwetsbaar een gemeenschap was voor de ramp. Kortom; de situatie voor een ramp dient verkent te worden om de mate van kwetsbaarheid voor de risico's op rampen in kaart te brengen en de toestand na een ramp uiteen te kunnen zetten. De rol van de situatie voorafgaand aan rampen speelt dus wel degelijk mee om de facetten van een ramp goed uit te kunnen leggen. Dit bevestigt Anthony Wallace (1956) met zijn interpretatie van het begrip ramp:

'an event characterized by a series of time stages and spatial dimensions, each associated with different activities and roles embedded both in the predisaster system and the conditions imposed by the event itself.' (Wallace 1956: 1-3)

Wallace (1956:7-12) verdeelt rampen systematisch in zeven stadia, waarbij de *steady stage* de eerste fase is. Hierin weerklinkt de situatie van een gemeenschap en een gebied voorafgaand aan een ramp. De patronen van kwetsbaarheid komen hierin aan de oppervlakte, waar vervolgens de levensloop van een ramp begint. De combinatie tussen kwetsbaarheid en het dreigende gevaar vormen de risico's waar mensen aan onderworpen worden en bepalen de uiteindelijke impact van een ramp (Blaikie 2003: 21).

Als we het over natuurrampen hebben, komt de term kwetsbaarheid veelvuldig om de hoek kijken. Bekende namen als Anthony Oliver-Smith, Susanna Hoffman en Piers Blaikie maken in hun werken gebruik van kwetsbaarheid om de situatie van gemeenschappen in rampgebieden te duiden, maar stellen het gebruik van het begrip verder niet ter discussie. Kwetsbaarheid wordt door Blaikie (2003) geformuleerd als:

'the characteristics of a person or group and their situation that influence their capacity to anticipate, cope with, resist and recover from the impact of a natural hazard (an extreme natural event or process).' (Blaikie 2003: 11)

De wijze waarop mensen met rampen en risico's omgaan, hangt dus af van hun kwetsbaarheid. Maskrey (1989:1) stelt daarom terecht dat natuurlijke risico's en kwetsbaarheid samenvallen als het om natuurrampen gaat. Maar wat zijn deze kenmerken van kwetsbaarheid waar Blaikie op doelt? En hoe ziet kwetsbaarheid eruit in een bevolkingsgroep waar geen direct dreigend natuurlijk gevaar gaande is of een ramp is gebeurd, maar waar natuurlijke risico's zich kunnen ontpoppen tot een noodsituatie. Ondanks de kwetsbare situatie, hoe die er ook maar uit moge zien, worden getroffen gemeenschappen volgens Hoffman en Oliver-Smith (2002:7) door rampen uitgedaagd om zich aan te passen aan de nieuwe omgeving. Maar zijn mensen in risicovolle situaties genoodzaakt zich aan te passen nog voordat er zich een ramp voordoet? En hoe verhoudt dit vermogen tot aanpassing zich met de mate van kwetsbaarheid?

Pre-disaster fase Efate

In deze thesis zoom ik in op de omstandigheden van de bevolking van het niet-westerse eiland Efate (Vanuatu) voorafgaand aan rampen en maak ik inzichtelijk hoe zij reageren en omgaan met de risico's op rampen. Hierbij kijk ik naar de kwetsbaarheid van deze bevolkingsgroep en stel ik het gebruik van deze term ter discussie. Ik betoog waarom het gebruik van kwetsbaarheid door het dominante discours te simplistisch is en niet zomaar buiten de moderne risk society toepasbaar is. Daarnaast vraag ik mij af of de antropologische benadering van kwetsbaarheid wel past als het gaat om de situatie van een gemeenschap voorafgaand aan natuurrampen. Kwetsbaarheid lijkt een vaststaand concept te zijn, maar dient het werkelijk altijd gebruikt te worden?

Deze thesis geeft een nieuwe kijk op een 'risicosamenleving', in dit geval de 'meest risicovolle' ter wereld gezien de objectieve natuurlijke gevaren. Door de academische discussie over risico's, kwetsbaarheid en aanpassing vanuit de *pre-disaster* fase te benaderen, die in de antropologie veelal onbelicht blijft (Hoffman and Oliver-Smith 2002:13), lever ik een bijdrage aan de academische focus op rampen.

Onderzoekslocaties en –populatie op Efate

Ondanks dat er niet veel geschreven materiaal over de geschiedenis van Vanuatu bewaard is gebleven, heeft de Britse antropoloog Jeremy MacClancy (2002) een treffend boek weten te schrijven. Hierin komt onder meer naar voren dat rond 1825 de eerste blanken (Cook, Bougainville) in hun zoektocht naar 'onbekende' landen Vanuatu aandeden. Velen van hen waren handelaren of missionarissen. Met hun komst kwamen moderniseringsprocessen op gang. Westerse manieren en goederen deden hun intrede en Port Vila werd het commerciële centrum van Vanuatu. Maar ondanks dat het land in de negentiende eeuw door de Engelsen en Fransen werd gekoloniseerd en daarmee nieuwe economische ontwikkelingen ontstonden, waren niet alle Ni-Vanuatu (zoals de inwoners van het land zichzelf noemen) blij met deze ontwikkelingen (MacClancy 2002:120). Hun traditionele politieke structuren waren verzwakt, maar vele Vanuatuanen bleven hun traditionele waarden (kastom) en verwantschapsverplichtingen verdedigen (MacClancy 2002:130).⁶ En doen dat op de dag van vandaag nog steeds.

⁶ Kastom is niet een samenraapsel van dansen en rituelen, maar een hele manier van leven (MacClancy 2002:20)

Ondanks de koloniale periode en de moderniseringsprocessen die in werking gesteld zijn, wijkt Vanuatu zeer af van de moderne (risico)samenleving.⁷ In tegenstelling tot de moderne *risk society*, steunt Vanuatu nog steeds op traditionele en religieuze maatschappelijke structuren. En om het nog ingewikkelder te maken, neemt de kracht van de natuur eveneens een prominente plaats in. Hierbij gaat het niet om een zorgwekkende verhouding tussen mens en natuur, zoals Giddens (1999) schetst over het begin van de moderniteit, maar voorziet de natuur in de belangrijke basisbehoeftes van de Ni-Vanuatu. Daarnaast proberen moderniseringsprocessen hun doorgang te vinden in de Vanuatuïese samenleving. Port Vila is het meest ontwikkelde gebied in Vanuatu, maar ook daar vinden economische en technische ontwikkelingen beperkt hun weg. Misschien komt dat wel doordat de Ni-Vanuatu dit proberen tegen te houden. Antropoloog Kirk Huffman werkt dit zelfs in de hand, door de Ni-Vanuatu te waarschuwen voor alle moderne zaken uit de buitenwereld.⁸ Volgens Huffman (preface MacClancy 2002) zijn deze dingen maar tijdelijk en zouden de Ni-Vanuatu zich vast moeten blijven houden aan hun land en hun kastom.

Deze thesis is gebaseerd op een onderzoek dat verricht is op de volgende locaties in en rondom de hoofdstad Port Vila: Manples Area, Erakor Village, Platinia, Olin, Matahkeru en Eton. De eerste drie locaties heb ik gedurende mijn veldwerk van februari tot mei 2013 meerdere keren per week bezocht. Het bezoeken van deze locaties is voortgekomen uit informele gesprekken met mensen die mij verder het veld in geholpen hebben. Ik heb me mee laten voeren door gebeurtenissen waar mijn informanten mij de toegang tot gaven.

In mijn eerste week op het eiland ontmoette ik mijn sleutelinformanten Letap en Willy, die ik tot op de laatste dag van mijn veldwerk heb gevolgd. Door hen ontmoette ik tijdens een huwelijk de achttienjarige Tina. Zij werd binnen een korte tijd ook een sleutelinformant en introduceerde me bij haar familie en andere omwonenden in Manples Area. Erakor Village bezocht ik al een paar dagen na mijn aankomst in Port Vila. In het vliegtuig van Brisbane naar Efate ontmoette ik de Australische familie Fuhlbohm. Zij hebben mij geïntroduceerd bij hun Vanuatuïese familie Wanemut in Erakor Village. Daarnaast heb ik de *disaster based community* Matahkeru in de wijk Olin bezocht, om mogelijk verschillen en overeenkomsten te ontdekken tussen gemeenschappen met en zonder rampenplan. Het

⁷ In 1980 werd Vanuatu onafhankelijk (MacClancy 2002:153)

⁸ Bron: http://www.liveibiza.com/ibiza_anthropology/ibiza_anthropology_index.htm

dorp Eton (aan de oostkust van Efate) heb ik samen met een van mijn informanten bezocht om te polsen of er een verschil in opvattingen heerst tussen gemeenschappen in en buiten de stad. De verzamelde data op de verschillende locaties komen stuk voor stuk naar voren in de rest van deze thesis.

Methodologische context

Voorafgaand aan mijn veldwerkperiode stond voor mij al vast mijn rol als onderzoeker kenbaar te maken bij mijn onderzoeksgroep. Ik ben gaan zoeken naar een manier om de afstand tussen mij en de lokale bevolking te verkleinen. Uit vooraf vergaarde informatie blijkt dat blanke vrouwen er goed aan doen niet alleen op pad te gaan buiten de toeristische gebieden op Efate. Met dit gegeven en Warren's (1988 in DeWalt en DeWalt 2011:99) bewering dat vrouwen in het veld vaker lastiggevallen worden dan mannen, heb ik besloten voor vertrek mijn blonde haar donker te verven. Uiteraard blijf ik een blanke vrouw die zich niet alleen wilde beperken tot onderzoek in de toeristische gebieden, maar met donker haar viel ik minder op wat mijn rol als onderzoeker ten goede kwam. Bovendien kon ik door mijn donkere haar gemakkelijker mijn rol als onderzoeker aannemen, omdat ik het gevoel had professioneler over te komen. Daarnaast is het in Vanuatu niet gebruikelijk om als vrouw rond te lopen in te korte kleding. Uit respect voor de bevolking heb ik altijd lange broeken en rokken gedragen.

Mijn eerste veldwerklocatie waar ik verbleef, was een kamer in een resort net buiten Port Vila. Deze plek werkte prima om van een afstand goed naar mijn onderzoeksgroep te kijken, maar omdat ik graag ook intensiever met mijn informanten wilde omgaan heb ik na zes weken mijn intrek genomen in een appartement aan de andere kant van de stad, in de wijk Anabrou. Vanuit deze plek kon ik gemakkelijker en sneller mijn informanten en mijn onderzoeksgebieden bezoeken en bovendien komt het dichterbij de buurt van hoe de lokale bevolking leeft. Ik heb geprobeerd voor een langere periode bij mijn informanten in te trekken, maar vrijwel iedereen gaf aan door ruimtegebrek geen plaats voor mij te hebben. Daarnaast werd het vanwege mijn veiligheid en dat van mijn apparatuur veelal afgeraden.

De bevolking in en rondom Port Vila is zeer gelovig en mij werd dan ook vaak gevraagd welk geloof ik aanhang. In alle eerlijkheid vertelde ik dat ik niet in een God geloof, waardoor ik bij de lokale bevolking de indruk wekte de weg kwijt te zijn. Velen boden mij aan

de weg naar God te vinden, waardoor mijn onderzoekersrol bij sommige informanten naar de achtergrond verschoof. Dit heeft niet tot veel moeilijkheden geleid, omdat ook de kerkbezoeken en gesprekken over het geloof zinvol waren voor mijn onderzoek. Maar om goed met deze ethische kwestie om te kunnen gaan, heb ik besloten me tijdens nieuwe ontmoetingen voor te doen als christen. Zodoende ontstonden er geen lastige gesprekken over religie en konden er gemakkelijker gesprekken over natuurlijke gevaren gestart worden. Mijn kwalitatieve dataverzameling volgde aan de hand van een *multi-sited* onderzoek (Falzon 2009: 2). De verschillende locaties in en rondom Port Vila die ik bezocht, hebben mij het inzicht gegeven dat elke wijk en dorp een andere bevolkingssamenstelling heeft. In Erakor Village wonen bijvoorbeeld bijna alleen maar mensen die afkomstig zijn van het eiland zelf. Maar in Manples Area en Platinia wonen veelal Vanuatuanen van andere eilanden. Ik heb de lokale bevolking geobserveerd en heb geparticipeerd in hun dagelijkse activiteiten om, zoals Jorgensen (1989 in Boeije 2010:59) het noemt, vanuit een *insiders perspective* te kunnen beschrijven wat er gebeurde, hoe dit gebeurde, waarom het gebeurde en wie erbij betrokken was. Mijn participerende observatie was optimaal geweest als ik meer betrokken was bij het leven van de lokale bevolking in de avonduren. In verband met veiligheid en onvoldoende (straat)verlichting, was het voor mij te lastig om in het donker observaties uit te voeren. Daarnaast heb ik door een zware voedselinfectie op locatie lokaal voedsel vermeden. Mijn informanten voelden zich onzeker doordat ik hun aangeboden voedsel afwees. Ik heb de mensen er altijd van verzekerd dat er absoluut niets mis is met hun voedsel en dat het mijn lichaam is dat er niet goed op reageert.

Mijn onderzoek stond in het teken van *informed consent*, waarbij ik iedere informant om toestemming heb gevraagd betreffende het gebruik van hun informatie en verhalen in mijn thesis en heb ik ze volledig geïnformeerd over het doel van het onderzoek.⁹ Zowel in informele als formele gesprekken heeft iedereen te kennen gegeven dat ze graag willen dat ik hun verhaal vertel. Ik heb gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews om ervoor te zorgen dat alle interviews ongeveer hetzelfde zouden lopen (DeWalt en DeWalt 2011:138-141). De data legde ik vast doormiddel van notities, beeld- en geluidsopnamen. Iedereen die deelnam aan de interviews stemde in met de aanwezigheid van de videocamera. Mijn sleutelinformanten heb ik ook veelvuldig gefilmd tijdens informele gesprekken en op

⁹ Bron: <http://www.aaanet.org/committees/ethics/bp5.htm>

momenten waarop ik bij hen in de buurt was. Al mijn empirische data heb ik op mijn laptop en externe harde schijf geplaatst. De notities heb ik diezelfde dag digitaal verder uitgewerkt, geanalyseerd en aan de hand daarvan beoordeeld welke informatie ik nog wilde verschaffen en bij wie ik daarvoor terecht zou kunnen. Per week heb ik mijn visuele data teruggekeken, beluisterd en geanalyseerd.¹⁰ Op drie momenten in mijn veldwerkperiode heb ik een voortgangsrapportage opgesteld en naar mijn docent gestuurd. De feedback daarop heb ik in het veld toegepast.

Opbouw thesis

In deze thesis maak ik gebruik van de eerste twee fasen van een ramp; de *steady stage* en de *warning stage* zoals Wallace (1956) deze beschrijft. De *steady stage* staat symbool voor mijn eerste hoofdstuk, waarin ik kijk naar hoe de gemeenschap in en rondom Port Vila leeft met objectieve natuurlijke gevaren voorafgaand aan rampen. Daarnaast komt de WorldRiskIndex aan bod, die gevaren aan risico's verbindt en mensen op basis van kwetsbaarheid en geografische ligging indeelt.

Mijn tweede hoofdstuk staat in het teken van de *warning stage* en biedt mij de ruimte om in te gaan op de verschillende manieren waarop de gemeenschap gewaarschuwd wordt voor dreigend gevaar en de aanpassingen en voorbereidingen die ze aan de hand daarvan treffen. De noodzaak tot lange termijn aanpassingen in de *pre-disaster* fase vanuit de perspectieven van de Vanuatuaanse politiek, hulporganisaties en de onderzoeksdoelgroep, bekijk ik in het laatste hoofdstuk.

De situatie en de percepties van mijn onderzoeksdoelgroep gaan de dialoog aan met de door mij gebruikte antropologische literatuur gericht op de risico's op rampen, kwetsbaarheid en aanpassing. Hierbij laat ik zien in hoeverre welke concepten toepasbaar zijn op de situaties voorafgaand aan rampen. De perspectieven van de lokale bevolking in en rondom Port Vila op hun leefomstandigheden in een risicovolle natuurlijke omgeving vormen de drijvende kracht achter deze thesis. Ongemerkt heeft Tina een aantal empirische thema's van deze thesis aan het begin van dit hoofdstuk al neergezet. Geen angst, genoeg voedsel, economische omstandigheden, raamblokkades en het vertrouwen in God; dit alles

¹⁰ Aan de hand van dit materiaal ga ik een documentaire maken

tegen de achtergrond van objectieve natuurlijke dreigingen in, zoals de Ni-Vanuatu het zelf noemen, het paradijs.

HOOFDSTUK 1.

NATUROL DENJA MO DISASTA RISK | NATUURLIJK GEVAAR EN RISICO OP RAMPEN

'Joana, met een beetje geluk zijn we net op tijd in Platinia zodat je de stoet nog kunt zien!' Vol enthousiasme vertelt de 59-jarige Willy, terwijl hij in zijn donkerblauwe Toyota-bus door de straten van Port Vila rijdt, over de huwelijksceremonie die vandaag in Destination plaatsvindt. Deze buurt aan de rand van de stad bestaat net als het naastgelegen Platinia, waar Willy woont, uit een lap grond waar Ni-Vanuatuanen afkomstig van andere eilanden zich vestigen. Een familielid van Willy gaat trouwen, maar voor het zover is moet deze bruidegom huwelijksgiften aan de familie van de bruid schenken. Vanochtend vroeg is de bruidegom samen met zijn familie uit Noord-Efate in trucks op weggegaan naar Destination om de geschenken te overhandigen. Intussen is het bijna 13:30 uur als Willy de zandpaden van Platinia inslaat. *'Volgens mij hoor ik ze al!'* Willy zet zijn busje midden op zandpad stil. Vanachter de hoge groene planten en bananenbomen verschijnt de stoet. *'Goehoe dee!'* In de voorste witte truck staan twaalf mannen met tussen hen in verschillende groene planten die met een touwtje bij elkaar gebonden zijn. Eén man neemt het initiatief en slaakt ondefinieerbare kreten, waarop de rest van de mannen in koor reageert: *'Goehdee!' 'Hey!' 'Goehdee!' 'Hey!' 'Whoehoejee!'* Stapvoets rijdt de truck gevolgd door drie kleinere trucks richting Destination. De mannen, vrouwen en kinderen in de laadbakken lachen en zwaaien. In de achterste truck staat Willy's vrouw Letap. Ze gebaart achter de stoet aan te lopen.¹¹

Diezelfde middag rond 13:00 uur is er een sterke aardbeving van 6.1 op de schaal van Richter in Vanuatu gemeten. De aardbeving bevond zich op honderdvier kilometer van de kust van Port Vila op amper vijftien kilometer diepte.¹² Op het moment van de beving reed Willy in zijn busje naar de huwelijksceremonie in Destination. Een dag later vertelt Willy dat hij zelf pas afgelopen avond erachter is gekomen dat er een beving was geweest. *'Door het rijden in mijn busje heb ik waarschijnlijk niets van de trilling gevoeld. De bus schudt ook, dus dan merk je het niet'.* Vervolgens zegt hij schaterlachend: *'Het was maar een kleine beving, dus er is niks aan de hand'.* Zijn vrouw Letap was op weg van Noord-Efate naar Platinia toen de beving plaatsvond. Ze vertelt dat de stoet tijdens de aardbeving even stil stond, waardoor zij en de rest van de groep de trilling goed gevoeld hebben. Met een grote lach op haar gezicht legt Letap uit dat de stoet gewoon verder is gaan rijden. *'Nee, hoor! Er was niets waar wij ons druk om maakten. Het was maar een kleintje'.*¹³

¹¹ Op donderdag 28 februari 2013 sprak ik Willy in zijn busje gedurende de rit naar Platinia en Destination. Daar woonde ik vanaf 13:30 uur een huwelijksceremonie bij.

¹² Aan het einde van de middag van donderdag 28 februari 2013 kwam ik via de Disaster Alert-applicatie erachter dat er een aardbeving voor de kust van Port Vila was gemeten. Gezien ik pas op dat moment gebruik kon maken van internet, kwam ik er een paar uren later achter. Er is in de tussentijd niemand geweest die mij gevraagd heeft naar de beving of er een gesprek met mij over begonnen is. Op internet kon ik op dat moment alleen berichten vinden op Australische nieuwssites over de beving. De dagen daarna heb ik de lokale krant, de Vanuatu Daily Post, er op nageslagen maar heb geen enkel bericht over de beving van 28 februari kunnen vinden.

¹³ Volgens het artikel *An Instrumental Earthquake Magnitude Scale* van Charles F. Richter is een magnitude van 6 tot 6.9 op de schaal van Richter meestal destructief met betrekking tot een beperkt gebied. Bron: <https://www2.bc.edu/john-ebel/Richter1935.pdf>

1.1. Objectieve gevaren

De hoge kans op natuurrampen in Vanuatu is niet iets van de laatste tijd. In feite is Vanuatu ontstaan door natuurlijk onheil. Volgens MacClancy (2002:15) zijn de eerste eilanden tweeëntwintigmiljoen jaar geleden midden in zee tot stand gekomen, doordat aardplaten de bovenste aardkorst lieten bewegen en tegen elkaar botsten. Deze verschuivingen en botsingen creëerden actieve vulkanen die langzaam omhoog gedrukt werden en het zeeoppervlak doorbraken. Vanuatu dankt haar huidige vorm dus aan de voortschrijdende geografische geschiedenis van opstuwende aardkorsten. En nog steeds is Vanuatu continu in beweging (MacClancy 2002:15).

De geografische ligging van Vanuatu, in het zuidwesten van de Stille Oceaan, zorgt ervoor dat het land op de route van cyclonen ligt.¹⁴ Cycloon Uma zorgde op 7 februari 1987 voor veel schade in Port Vila en op de zuidelijke eilanden van Vanuatu. Het UN Department of Humanitarian Affairs rapporteerde in 1987 dat veel huizen en gebouwen zwaar beschadigd waren geraakt door Uma en dat het water-, elektriciteits- en communicatienet in Port Vila volledig was afgeknapt.¹⁵ Diverse schepen en hun bemanning verdwenen op zee. Ongeveer vijfduizend mensen in Vanuatu raakten door Uma dakloos en niet-bevestigde rapporten spraken over ongeveer vijfenveertig doden. Tot op de dag van vandaag wordt cycloon Uma in Vanuatu volgens de lokale krant, de Daily Post, beschouwd als een van de ergste, meest invloedrijke cyclonen ooit.¹⁶

De National Disaster Management Office (NDMO) is het centrale punt voor de controle en coördinatie van voorbereidings-, response- en herstelprocessen in Vanuatu voor, tijdens en na rampen.¹⁷ NDMO onderscheidt de volgende gevaren die risico's voor Vanuatu vormen: cyclonen, aardbevingen, tsunami's, vulkanische erupties, droogte, overstromingen, klimaatverandering, aardverschuivingen, branden, stormvloed, epidemieën, pandemieën en zware ongevallen, zoals vliegtuigcrashes en olierampen.¹⁸ Deze thesis is gericht op de objectieve natuurlijke gevaren die in een korte tijd een direct effect kunnen hebben op de lokale bevolking in en rondom Port Vila, namelijk cyclonen, aardbevingen en tsunami's. Deze *rapid-onset* gevaren, zoals ze door Oliver-Smith en Hoffman (1999:20) worden genoemd,

¹⁴Bron: http://www.pacificdisaster.net/pdnadmin/data/original/VUT_TC_Uma1987_sitrep1_6.pdf

¹⁵Bron: <http://reliefweb.int/report/vanuatu/vanuatu-cyclone-uma-feb-1987-undro-situation-reports-1-6>

¹⁶ Artikel van de Vanuatu Daily Post op 9 februari 2012: 'Cyclone "Jasmine" threatens on twenty-fifth anniversary of cyclone "Uma" Bron: 'http://www.dailypost.vu/content/cyclone-%E2%80%9Cjasmine%E2%80%9D-threatens-twenty-fifth-anniversary-cyclone-%E2%80%9Cuma%E2%80%9D

¹⁷ NDMO SOP 2013, *Standard Operating Procedures* - pdf-bestand

¹⁸ NDMO SOP 2013, *Standard Operating Procedures* - pdf-bestand

kunnen leiden tot een snelle blootstelling van mensen aan natuurrampen. Ondanks dat deze thesis gefocust is op cyclonen, aardbevingen en tsunami's, vormen de andere door NDMO benoemde gevaren eveneens een bedreiging voor de bevolking op Efate.

De natuurlijke dreigingen in Vanuatu kunnen onderverdeeld worden in klimatologische en geologische gevaren. De klimatologische omstandigheden van Vanuatu creëren een tropisch zeeklimaat met bijbehorende temperatuur, hoge luchtvochtigheid en wisselende regenval. Vanuatu heeft daarnaast te maken met een warm regen- en een koud droogseizoen. Het regenseizoen loopt van november tot en met april en in die warme periode (tussen de 26 en 30 graden) maakt het land kans op tropische cyclonen. Volgens het meteorologisch instituut van Vanuatu (Vanuatu Meteorological Services, kortweg meteo), zorgt de verzameling eilanden geïsoleerd van noord naar zuid ervoor dat Vanuatu bijna altijd door passerende cyclonen getroffen wordt.¹⁹ Per regenseizoen zijn dat er ongeveer twee à drie. Geologisch gezien bevindt Vanuatu zich op de Australische en de Stille Oceaanplaat. Door de voortdurende beweging van deze aardplaten is het mogelijk dat ze onder elkaar schuiven, waardoor aardbevingen, aardverschuivingen en tsunami's kunnen ontstaan.²⁰ Jaarlijks worden er in Vanuatu zo'n tweeduizend aardschokken met wisselende intensiteit gemeten (Jayaraman 2006:93-94).

Dat Vanuatu onderworpen wordt aan verschillende natuurlijke dreigingen die voortkomen uit zowel klimatologische als geologische omstandigheden van het land, kan met zekerheid gezegd worden. En uit het verleden blijkt ook dat deze objectieve gevaren rampen tot gevolg kunnen hebben. Maar wat hierin cruciaal is, is het onderscheid dat gemaakt wordt tussen objectief natuurlijk gevaar en risico's op natuurrampen. Hierin betekent natuurlijk gevaar *'(...) a direct representation of the things 'out there''* (Harries-Jones 1995 in Hoffman and Oliver-Smith 2001:68). Het gegeven dat er risico's verbonden zijn aan deze gevaren *'out there'*, construeren wijzelf (Hoffman and Oliver-Smith 2002: 68). De objectieve gevaren die wij in kaart brengen en in onze beleving risico's op natuurrampen vormen, representeren in feite de verbinding tussen de mens en natuurlijk gevaar. Dit komt terug in de uitleg van het begrip *risk* door Beck (2009:9), waarin hij risico's beschrijft als toekomstige gebeurtenissen die ons bedreigen. De objectieve gevaren vormen op zichzelf staand geen risico. Pas als de aanwezigheid en de toestand van de mens daaraan toegevoegd wordt, veranderen

¹⁹ Bron: <http://www.meteo.gov.vu/VanuatuClimate/tabid/196/Default.aspx>

²⁰ Bron: <http://www.geohazards.gov.vu/>

natuurlijke gevaren in risico's die ons bestaan bedreigen. De WorldRiskIndex koppelt objectieve gevaren aan menselijke leefomstandigheden en stelt aan de hand daarvan vast aan welke natuurlijke risico's mensen worden onderworpen.²¹

1.2. Kwetsbaarheid in het WorldRiskReport 2012 en dominante discours

De WorldRiskIndex maakt een schatting van de risico's van 173 landen met betrekking tot de blootstelling aan rampen ten gevolge van extreme natuurlijk gebeurtenissen. Deze gegevens zijn recent verwerkt in het WorldRiskReport 2012.²² Wanneer natuurlijke gevaren in rampen veranderen, hangt aldus het WorldRiskReport 2012 niet alleen af van de *'intensity of an event, but is also crucially determined by a society's level of development'*. In deze context betekent dit, volgens de samenstellers van dit rapport, dat als een samenleving een tekort heeft aan zelfredzaamheid en aanpassingsvermogen, ze kwetsbaar zijn voor de gevolgen van natuurlijk gevaar.²³ De blootstelling aan natuurlijke gevaren enerzijds en de sociale kwetsbaarheid en het gebrek aan aanpassingsvermogen anderzijds, maken Vanuatu het meest ramp-gevoelige land ter wereld in de ogen van het rapport. Het categoriseren van landen op basis van de mate van kwetsbaarheid voor natuurlijk gevaar, zoals het WorldRiskReport 2012 bewerkstelligt, is een fundamenteel kenmerk voor de relatie tussen mens en natuur in de westerse ideologie. Oliver-Smith (in Hoffman and Oliver-Smith, 2002: 31) betoogt dat dit gedachtegoed de natuur tegenover mensen plaatst en veelal is gestoeld op beelden van de natuur vol wreedheid en geweld. Het WorldRiskReport 2012 bevestigt deze visie en het stelt dat het rapport *'gives us a vivid picture of how environmental destruction on a global scale is increasingly becoming a direct threat to human beings as well.'*²⁴ Door de relatie tussen mens en natuur in een dergelijke statistische lijst op basis van kwetsbaarheid voor natuurrampen te plaatsen, lijkt de natuur meer 'handelbaar' en 'controleerbaar' te worden. Het WorldRiskReport 2012 bevestigt deze gedachte door aan te geven dat het rapport in één oogopslag de sterke en zwakke punten van een bepaald gebied weergeeft die bij kunnen dragen aan responseprogramma's en het werven van donoren

²¹ WorldRiskReport 2012 Bron: <http://www.ehs.unu.edu/article/read/worldriskreport-2012>

²² WorldRiskReport 2012. Bron: <http://www.ehs.unu.edu/article/read/worldriskreport-2012>

Wat in ogenschouw genomen dient te worden is dat de WorldRiskIndex potentiële gevaren op macroniveau beschrijven en geen individuele gebeurtenissen en rampen kan voorspellen.

²³ WorldRiskReport 2012 Bron: <http://www.ehs.unu.edu/article/read/worldriskreport-2012> - Pagina 6

²⁴ Bron: <http://www.worldriskreport.com/Press-releases.362.0.html?&L=3>

door hulporganisaties.²⁵

In zekere zin komen beweringen van het WorldRiskReport 2012 met betrekking tot kwetsbaarheid overeen met constatering die gedaan zijn in antropologische rampenonderzoeken. Het gegeven dat risico's op rampen meer impact hebben binnen een kwetsbare situatie, ondersteunt ook Maskrey (1989):

'Natural disasters are generally considered as a coincidence between natural hazards (such as flood, cyclone, earthquake and drought) and conditions of vulnerability. There is a high risk of disaster when one or more natural hazards occur in a vulnerable situation' (Maskrey 1989:1).

Deze kwetsbare situatie komt, volgens zowel het WorldRiskReport 2012 als Blaikie (2003:5), voort uit sociale, economische en politieke processen die invloed hebben op de uitwerking van gevaren op mensen.²⁶ Oliver-Smith en Hoffman (1999:28-29) stellen om die reden dat naast natuurlijke gevaren, rampsituaties ook toegeschreven kunnen worden aan de relaties tussen de samenleving en cultuur. Deze argumenten met betrekking tot het concept kwetsbaarheid laten zien dat het uit verschillende facetten bestaat en dus als er in een gebied risico's op rampen zijn of rampen ontstaan, dan valt dat niet alleen te wijten aan natuurlijk gevaar. Maar deze ontwikkeling zorgt er wel voor dat het concept kwetsbaarheid in de wetenschap niet meer weg te denken valt als het om risico's en rampsituaties gaat. Zo wordt kwetsbaarheid bijvoorbeeld in verband gebracht met armoede (Wisner 1993:127) en met ongelijke economische relaties en regeringsbeleid (Oliver-Smith 1996:315). Wisner (1993 in Bolin 1998: 43-44) identificeert zelfs drie belangrijke componenten van kwetsbaarheid; kwetsbaarheid voor levensonderhoud, zelfbescherming en sociale bescherming. Het gebruik van kwetsbaarheid lijkt vaststaand en onbetwistbaar te zijn. Of gebruikt te worden als cultureel metafoor waarmee, in de ogen van Furedi (2007:488), de tegenspoed van een samenleving bedoeld wordt. Maar de crux van het concept kwetsbaarheid ligt bij het toepassen van het begrip op bepaalde specifieke situaties, zoals de leefomstandigheden van de lokale bevolking in en rondom Port Vila. De bovengenoemde componenten van kwetsbaarheid zijn veelal te algemeen om zomaar te kunnen toepassen op elk gebied of bevolkingsgroep. Daarvoor is meer specifiek onderzoek naar de kenmerken van een gemeenschap nodig en bovenal onderzoek dat niet gedomineerd wordt door een

²⁵ Bron: <http://www.irinnews.org/report/93658/disasters-new-risk-index-helps-identify-vulnerability>

²⁶ WorldRiskReport 2012 Bron: <http://www.ehs.unu.edu/article/read/worldriskreport-2012> - Pagina 5

eenzijdige westerse blik op risico's en rampen.

Naast dat vanuit westers gedachtegoed een geografische verdeling van risicogebieden wordt gemaakt (zoals door de WorldRiskIndex) aan de hand van kwetsbaarheid en 'veiligheid', bestempelt het dominante discours risicogevoelige landen met gevaarlijke en levensbedreigende kwaliteiten. Daarover zegt Bankoff (2001) het volgende:

'The media often sensationalises a certain region as a 'belt of pain' or a 'rim of fire' or a 'typhoon alley', while scientific literature makes reference to zones of 'seismic or volcanic activity', natural fault-lines'' or to meteorological conditions'. Bankoff (2001:24).

Vanuatu bevindt zich ook in een dergelijk sensationeel gebied, de 'Ring of Fire' genoemd.²⁷ Deze benaderingswijze van het media- en publieke discours gaat ver voorbij aan de academische uitwerking van het concept kwetsbaarheid, waarin we zien dat het begrip veel meer is dan een geografische vatbaarheid voor gevaar en voortdurend gaat over de verschillende oorzaken en de hoedanigheid van rampen (Bankoff 2001:24). Maar in het publieke en media-discours roepen kwetsbare samenlevingen volgens Hewitt (1997 in Bankoff 2001:29) een gevoel op van mensen als zijnde zwak, passief en zielig. Dit discours rondom kwetsbaarheid is gevormd vanuit een westers bewustzijn en reflecteert aan de hand van de waarden en principes van de westerse cultuur (Bankoff, 2001:24 -29). Naast het dominante publieke discours bestaat er ook een discours met betrekking tot eilandgemeenschappen. Zo stelt Lazrus (2012:289) dat eilandgemeenschappen bij voorbaat al kwetsbaar zijn voor externe bedreigingen, omdat ze door hun toch al beperkte middelen het eerste en het hardste getroffen worden door de wereldwijde veranderingen in het klimaat. Vooral door hun kleinheid, isolatie en fragmentatie zijn eilandgemeenschappen bij voorbaat al kwetsbaar. In de ogen van dominante discourses over kwetsbaarheid, eilandgemeenschappen of het WorldRiskReport 2012, zijn de Ni-Vanuatu dus (sociaal) kwetsbaar omwille van de plek waar ze wonen, de risico's waaraan ze onderworpen worden en de manier waarop ze zich (niet) aanpassen. Maar al deze veronderstellingen blijven uitgaan van natuurlijke gevaren en kwetsbaarheid die samen risico's op rampen vormen

²⁷ Bron: <http://www.portvilavanuatu.com/vanuatu-volcanoes.php>

voor de bevolking van een land als Vanuatu of een eiland zoals Efate. Hoe een lokale bevolking op Efate werkelijk naar de objectieve natuurlijke gevaren kijkt, zonder dat daarbij direct het concept kwetsbaarheid toegepast wordt, is een belangrijke vraag in deze thesis.

1.3. Perceptie van risico's

Gemeenschappen die te maken hebben met veel objectieve gevaren, zoals de bevolking op Efate, kunnen bepaalde omstandigheden anders interpreteren dan mensen die de situatie vanaf een afstandje gadeslaan (Heijmans 2001, Paine in Hoffman and Oliver-Smith 2001:69). Op de vraag wat in de ogen van de lokale bevolking risico's zijn met betrekking tot de natuur, worden steevast twee verschijnselen genoemd: aardbevingen en cyclonen. Letap ziet cyclonen als het grootste gevaar, omdat ze volgens haar veel meer kunnen verwoesten dan aardbevingen. Een cycloon betekent voor haar veel schade aan haar huis, bomen en planten en dat beangstigt haar meer. Aardbevingen stellen volgens Letap niet veel voor. De grond schudt, maar er gaat niets kapot.²⁸ Een buschauffeur afkomstig van Futuna heeft een andere visie. Hij ziet aardbevingen als het gevaarlijkste risico.²⁹ Aardbevingen kunnen niet voorspeld worden en plotseling verschijnen. Bovendien kan de aarde spijten door bevingen, waardoor slachtoffers kunnen vallen. De buschauffeur stelt dat hij zich niet druk maakt over cyclonen, aangezien van te voren door het meteorologisch instituut van Vanuatu waarschuwingen afgegeven worden en een duidelijke tijd aangegeven wordt wanneer de cycloon aan land gaat komen. Men kan zich dan voorbereiden en worden niet overvallen door natuurgeweld. Daarnaast zegt de buschauffeur dat aardbevingen veel vaker voorkomen dan cyclonen en daardoor een groter gevaar vormen. Tina ziet aardbevingen en cyclonen als gevaren, maar ze is er niet bang voor. Als ze toch ergens huiverig voor is, zijn dat tsunami's. *'Ik heb een film gezien, The Impossible. Ik heb nog nooit een tsunami meegemaakt en toen ik de film zag werd ik bang voor tsunami's. We hebben geen tsunami's in Vanuatu, maar misschien op een dag wel. Ja, dat is wel beangstigend. Dat het hier ook kan gebeuren..'*³⁰

Het woord kwetsbaarheid kent in de taal Bislama geen inhoud en is om die reden in dit onderzoek vertaald naar gevoeligheid en angst. Maar deze begrippen lijken niet van

²⁸ Interview met Letap, 3 april 2013 in Platina – Port Vila

²⁹ Gesprek met busschauffeur op weg naar supermarkt Bon Marche Manples, op vrijdag 22 maart 2013 - Port Vila.

³⁰ Interview met Tina, 30 maart, Black Sands. The film The Impossible is een film uit 2012 over de tsunami in 2004.
Bron: <http://www.imdb.com/title/tt1649419/>

toepassing te zijn op het dagelijks leven van de bevolking in Port Vila. Door iedereen die in het kader van deze thesis benaderd is, wordt benadrukt dat ze niet dagelijks bezig zijn met de gevaren van de natuur. Er bestaat geen dagelijkse angst die er voor zorgt dat de lokale bevolking zich onveilig voelt. Bovendien lijkt men ervan overtuigd te zijn dat er in Vanuatu 'niet veel gebeurt', ongeacht de klimatologische en geologische omstandigheden van het land. En als er wat gebeurt dan is het, ondanks bijvoorbeeld een magnitude van 6.1, 'toch maar iets kleins'. Grote rampen met veel slachtoffers zullen zich niet voltrekken volgens de mensen die meegewerkt hebben aan dit onderzoek. Dat is nog nooit gebeurd, dus waarom wel in de toekomst, vragen zij zich af.

Waarom deze mensen op Efate geen continue angst ontwikkelen met betrekking tot de risicovolle omstandigheden, laat een andere kant zien van de perceptie van risico's. Deze andere kant is een duidelijk voorbeeld van dat risico's sociaal geconstrueerd (Ruck 1993 in Paine in Hoffman and Oliver-Smith 2001:86) en aldus Paine (in Hoffman and Oliver-Smith 2001:86) contextgevoelig zijn. De perceptie van risico's is, zo stelt Oliver-Smith (1996:319), geworteld in de culturele normen en waarden die ingebed zijn in de relaties tussen menselijke gemeenschappen met hun fysieke en sociale omgeving. Hier van uitgaande beschouwt de lokale bevolking in en rondom Port Vila vanuit culturele normen en waarden bepaalde objectieve gevaren als 'gevaarlijk' en andere niet. En zelfs tussen individuen uit dezelfde gemeenschap worden de risico's anders vormgegeven, zoals we zien in de opvattingen van Letap, Tina en de buschauffeur. Deze bevindingen maken duidelijk dat het construeren en indelen van risico's door het dominante discours of bijvoorbeeld de WorldRiskIndex, niet overeenkomt met de gemeenschappen die werkelijk aan de gevaren onderworpen worden. Want voor de lokale gemeenschap rondom Port Vila begint angst voor risico's op rampen pas als natuurlijke gevaren zich daadwerkelijk voltrekken en de risico's, dus in hoeverre natuurlijke gevaren de Ni-Vanuatu bedreigt en schade toe kan brengen, zichtbaar worden. Volgens het dominante discours is de geografische plek alleen al genoeg om van risico's te spreken en al het mogelijke natuurgevaar in combinatie met kwetsbaarheid levert volgens het WorldRiskReport 2012 een statistisch resultaat op dat stelt dat de mensen in Vanuatu ongeveer 37 procent kans maken om slachtoffer te worden van een natuurramp. Reden genoeg om nu al te concluderen dat deze generalisaties tekortschieten en slechts gebaseerd zijn op algemene beelden die de mens lostrekken van de natuur en al stelt dat er risico's zijn terwijl de lokale bevolking in Port Vila geen risico's

construeert als daadwerkelijk gevaren in aantocht zijn of zich voltrekken.

Jon Anderson (1968:303-304) spreekt over de *normalisation of threat* in gebieden die blootgesteld worden aan veel objectieve natuurlijke gevaren. In geheel Vanuatu wordt de lokale bevolking constant blootgesteld aan natuurlijke gevaren, maar de afwezigheid van een continu onveilig gevoel kan volgens Anderson (1968) duiden op een 'normale ervaring' in de ogen van de betreffende gemeenschap. Het normaliseren van bedreigingen kan worden gezien als een deel van de belichaming van kennis binnen die cultuur (Anderson 1968:303-304). En dat geldt zeker voor de bevolking in en rondom Port Vila. Voor hen zijn aardbevingen en cyclonen normale zaken die kunnen voorkomen. Ross, een vrouw van rond de veertig jaar, is arts op de kinderafdeling van het ziekenhuis in Port Vila.³¹ Tijdens een ontmoeting met haar in een bus van Erakor Village naar Port Vila, maakt zij duidelijk dat er na cycloon Uma in 1987 niet weer zo'n zware cycloon over Vanuatu heeft geraasd. Drie jaar geleden had Vanuatu te maken met een cycloon, maar die was niet groot genoeg om schade aan te richten. Verder gebeurt er volgens Ross *'eigenlijk nooit echt iets schokkends in Vanuatu en op Efate, anders waren de mensen wel banger geweest. Mensen schrikken hier niet meer zo van de natuur, omdat we gewend zijn dat er wat kan gebeuren. En als het komt, dan is dat maar zo'*. De Vanuatuaanse Chanel denkt er hetzelfde over en maakt duidelijk dat als er iets gebeurt, er maar weinig verandert.³² *'De mensen hier zijn trillingen gewend en zijn daar niet bang voor. Dat gebeurt waarschijnlijk pas als er echt een ramp gebeurt met veel slachtoffers. Dan weet men pas wat het is om door de natuur iets naars mee te maken.'* Maar waardoor wordt deze *normalisation of threat* in stand gehouden? Er moet meer ten grondslag liggen aan de, zoals het lijkt, zorgeloze houding van de lokale bevolking tegenover de gevaren van de natuur. Deze zorgeloosheid komt voort uit bepaalde culturele normen en waarden die er voor zorgen dat mensen meer bezig zijn met zaken die voor hen belangrijker zijn of is het gevolg van omstandigheden die natuurlijk gevaar minder zwaar maken.

³¹ Gesprek met dokter Ross op maandag 4 maart 2013, op weg van Erakor Village naar Port Vila, rond 17:00 uur.

³² Gesprek met Chanel Roclain op vrijdag 22 februari 2013, bij de receptie van Nasama Resort in Port Vila.

1.4. Welzijn

Eerder al gaf Tina aan dat zij en haar familie niet zozeer elke dag bezig zijn met de natuurlijke omstandigheden waarin ze leven, maar zich richten op zaken die in het teken staan van overleven. De economische situatie van Efate (en heel Vanuatu) is behoorlijk slecht. Het BBP in Vanuatu is zo klein, dat het tot de meest arme landen ter wereld behoort.³³ De kleine beroepsbevolking, de minimale mogelijkheden voor productie, de niet wijdverspreide mogelijkheden tot het volgen van onderwijs en het hoge risico op rampen en de effecten daarvan op de landbouwproductie maken Vanuatu onontwikkeld volgens het westerse BBP-model³⁴. Het welzijn van de Ni-Vanuatuaanse bevolking zou gezien het lage BBP in westerse perspectieven zeer matig moeten zijn, maar de mensen in Vanuatu hechten weinig waarde aan het monetaire systeem.

De Ni-Vanuatuanen identificeren zich met andere zaken die belangrijk zijn voor hun kwaliteit van leven. The Malvatumauri National Council of Chiefs is in samenwerking met de Vanuatu National Statistics Office, Vanuatu Cultural Centre en The Christensen Fund begonnen aan het opstellen van indicatoren die belangrijk zijn voor het welzijn van de Vanuatuaanse bevolking zonder de invloed van het objectieve westerse BBP-model. Natuurlijke hulpbronnen zijn hier een voorbeeld van. Het is volgens de Vanuatu National Statistics Office alles wat mensen in Vanuatu nodig hebben in het leven.³⁵ Dit wordt bevestigd door Letap: *'Food is for free, dus daar hoeven wij ons niet druk om te maken. Eigenlijk hebben we geen geld nodig'*. Het lokale voedsel dat veelvuldig door de inwoners van Port Vila gegeten wordt, zoals manioc, kumala en popo, groeit overal en is gratis.³⁶ Land, bossen en de zee zijn om die reden hele belangrijke hulpbronnen waar de bevolking hun voedsel uit putten. De meeste mensen in Port Vila kunnen gebruikmaken van het waternet waarbij uit taps schoon drinkwater gehaald kan worden. Als de mensen in Port Vila hier geen geld voor hebben, is er ook geen nood. Regenwater wordt in grote tonnen opgevangen, zodat er altijd drinkwater is. De natuur is zodoende een erg belangrijke, al dan niet de belangrijkste, factor voor het welzijn van de inwoners van Port Vila. De mensen in Vanuatu kunnen juist door de natuurlijke omstandigheden van het land, het feit dat er altijd en overal genoeg voedsel groeit, overleven. Om die reden is de natuur niet iets waar ze huiverig voor

³³ Notities gemaakt aan de hand van Well-Being-filmpje. Bron: <http://www.vnso.gov.vu/index.php/surveys/well-being-survey-2012>

³⁴ Notities gemaakt aan de hand van Well-Being-filmpje. Bron: <http://www.vnso.gov.vu/index.php/surveys/well-being-survey-2012>

³⁵ Notities gemaakt aan de hand van Well-Being-filmpje. Bron: <http://www.vnso.gov.vu/index.php/surveys/well-being-survey-2012>

³⁶ Manioc, kumala en popo – cassava, zoete aardappel en papaja in het Bislama

zijn, maar is het in hun ogen iets waar ze veel aan te danken hebben. Daarnaast kan de natuur ook bescherming bieden tijdens dreigingen. Als de aarde lijkt te gaan splijten tijdens aardbevingen of aardverschuivingen, klampen mensen zich vast aan bomen. De wortels van de bomen zitten zo diep, dat er niet gelijk naast een boom een gat in de aarde kan ontstaan.³⁷

1.5. Infrastructuur

Dokter Ross is stellig in haar visie over rampen en maakt duidelijk dat de infrastructuur op Efate er mede voor zorgt dat het eiland niet getroffen kan worden door rampen. *‘We hebben de infrastructuur niet om rampen te krijgen. Er is in Vanuatu en op Efate geen hoogbouw. Alle woningen zijn laag gebouwd en daar kan niet zoveel mee gebeuren.’* De woningen in en rondom Port Vila bestaan voornamelijk uit hout en platen. Mensen die meer geld hebben, kunnen een stenen huis bouwen. Het dak van het huis bestaat dan alsnog uit platen. Als er dan een cycloon over het eiland raast, vallen de huizen in elkaar of het dak waait weg, vertellen verschillende mensen in Port Vila. Omdat het materiaal waar de huizen van gebouwd worden zeer licht is en er geen grote stenen gebouwen in elkaar kunnen storten, zal de schade en de hoeveelheid slachtoffers altijd beperkt blijven in de ogen van de lokale bevolking. De nicht van Ross, Lynes Wanemut, werkte acht maanden achtereen op een cruiseschip als schoonmaakster. Het geld wat ze verdiende werd gebruikt om het schoolgeld voor haar drie kinderen te betalen. Lynes en haar kinderen wonen bij Lynes’ moeder Annie in Erakor Village. In haar tijd op het cruiseschip is ze in Singapore geweest. *‘Daar zijn zoveel hoge gebouwen, dat vind ik pas eng! Als daar wat gebeurt, valt alles om en worden mensen bedolven onder de brokstukken.’*³⁸ Ook Lynes voelt zich door de infrastructuur van Efate geen potentieel slachtoffer van rampen.

³⁷ Meer informatie over hoe de mensen zich beschermen tijdens dreigingen, volgt in het volgende hoofdstuk

³⁸ Gesprek met Lynes op weg van Erakor Village naar Port Vila op 4 maart 2013 om 17:00 uur.

1.6. Gods plan

Alhoewel recente antropologische studies naar rampen de aanname van de jaren '70 en '80, waarin natuurrampen simpelweg beschouwd werden als externe natuurlijke gebeurtenissen, achter zich gelaten hebben (Blaikie 2003:11) is er tegenwoordig geen ruimte meer voor religieuze interpretaties van risico's en rampen. Dit wordt door Oliver-Smith (2010:32) stellig beaamd: *'disasters are not (...) acts of God'*. En dat terwijl religie in veel rampgevoelige gebieden een elementair aspect is van een cultuur (Chester 2005:319). Steinberg (in Chester 2005) en Chester (2005) wijden de visie van rampenonderzoekers aan het secularisme. Met de uitspraak *'God is dead'* gaf Nietzsche de aanzet om als mensen voortaan te zoeken naar eigen verklaringen en motivaties voor dreigend gevaar (Beck 2009:72). Quarantelli (in Furedi 2007:483) stelt dat met de opkomst van het secularisme ten tijde van de Verlichting er een belangrijke verschuiving optrad in de manier waarop rampen in de samenleving geconceptualiseerd worden. De ontwikkeling van de wetenschap als de nieuwe bron van kennis, veranderde de perceptie op rampen van 'daden van God' naar 'daden van de natuur'. Maar in Vanuatu en op Efate heeft deze secularisatie zijn intrede (nog) niet gedaan. Ondanks dat er op Efate geprobeerd wordt de Vanuatuaanse bevolking meer besef te laten krijgen van de objectieve risico's en gevolgen van rampen, steunt de lokale bevolking volledig op rampen als 'daden van God'.

Homan (in Pelling 2003:144) maakt ondanks de westerse wetenschappelijke visie op risico's en rampen wel de koppeling tussen religie en natuur door te stellen dat de perceptie van natuur verbonden is aan religieuze interpretaties. Een voorbeeld hiervan is dat God zijn superioriteit over de mens bewijst door middel van de natuur. De lokale bevolking in en rondom Port Vila identificeert zich met dit voorbeeld. Zij stellen dat door niet Gods richtlijnen voor goed leven te volgen, ze door middel van cyclonen en aardbevingen door God gestraft worden. Nagenoeg de gehele lokale bevolking in en rondom Port Vila hangt het Christendom aan en gelooft in God. Men is overtuigd van de leer van de drie-eenheid 'de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'. De Presbyterian Church, de Protestants Christelijke kerk, heeft de meeste aanhangers op Efate. Naast deze kerk bestaat ook de New Covenant Church, waar ook in het Christendom geloofd wordt, en zijn er zevendedagsadventisten en Jehova's getuigen. Een leven zonder God is onder de lokale Vanuatuaanse bevolking op Efate dus niet in te denken. Met betrekking tot natuurrampen is de lokale bevolking dan ook erg duidelijk: het is Gods plan.

Zoals Homan (in Pelling 2003:144) stelt dat het essentieel is om het belang van de Koran te begrijpen om de perceptie van de aardbeving in 1992 in Egypte in de Egyptische context te kunnen bevatten, kan ook gesteld worden dat de geloofsovertuigingen van de Vanuatuaanse bevolking op Efate begrepen moeten worden om hun beleving van de risico's op rampen te kunnen analyseren. Hoewel natuurrampen in de ogen van de Vanuatuaanse bevolking op Efate doelgerichte 'daden van God' zijn, gaat de lokale bevolking er vanuit dat God hen ook zal beschermen tegen de gevaren van de natuur. Deze gedachtegang komt voornamelijk naar voren in christelijke liederen die in de kerk gezongen worden. Deze liederen vertellen dat God zal waken over zijn kinderen ten tijde van natuurlijke dreigingen. God zal iedereen beschermen, dus hoeft men niet bang te zijn. Tina en vele anderen zijn er daarnaast van overtuigd dat door te bidden God ervoor zal zorgen dat dreigingen verdwijnen. Deze religieuze interpretaties en gedachtegangen zijn de manier waarop deze mensen proberen te begrijpen waarom de natuur gevaarlijk kan zijn (Homan in Pelling 2003:145) en helpt het hen om zekerheid en orde te zoeken en te vinden (Bauman 2011:94-103). Door het geloof in God verdwijnt de *cosmic fear* voor de ongreepbare natuur, die een gevoel van kwetsbaarheid en onzekerheid creëert (Bauman 2011:107). Deze opvatting werd al eerder door Tina beaamd. Zij vertrouwt op God en is daardoor niet bang voor de natuur. Degenen die in een persoonlijke God geloven dragen op een actieve manier bij aan hun eigen heil, alsmede dat van hun families en gemeenschap, door te bidden, om vergeving te vragen en een goed leven te leiden (Beck 2009:72-73).

Maar tegenover Gods liefde en volmaaktheid staat het kwaad, zoals natuurrampen, dat de menselijke macht overtreft en menselijk lijden kan veroorzaken (Chester 2005:319). Als theodicee stelt de lokale bevolking in en rondom Port Vila dat met betrekking tot natuurgevaar er in de bijbel staat geschreven dat er steeds meer rampen zullen gebeuren totdat uiteindelijk de wereld zal vergaan.³⁹ Volgens voormalig chieft Jack en pastoor Kaloi uit Erakor Village, zou de lokale bevolking dus moeten weten dat ongeacht Gods almacht natuurrampen en menselijk lijden in de toekomst niet uit te sluiten zijn. Of deze gedachte nu wel of niet toekomstig leed kan rechtvaardigen, de invloed van religie blijft belangrijk in de interpretaties van de Vanuatuaanse bevolking op Efate ten aanzien van de risico's op rampen. Door deze religieuze interpretaties serieus te nemen en niet af te doen als

³⁹ Gesprek met Jack in Erakor Village op vrijdag 12 april rond 15:00 uur.
Het gesprek met Kaloi was op donderdag 25 april rond 14:00 uur in Erakor Village.

onwetendheid, kan juist een gat gedicht worden in de huidige rampenantropologie. Ondanks 'onze' moderne wetenschappelijke visie op rampen, waarbij niet alleen de natuur verantwoordelijk gehouden kan worden voor de impact van rampen, is de visie 'daden van God' wel degelijk van belang om te kunnen begrijpen hoe en vanuit welke beweegredenen een bevolkingsgroep, de lokale bevolking in en rondom Port Vila, reageert op natuurlijk gevaar.

De lokale bevolking in en rondom Port Vila kunnen de gevaren met betrekking tot de natuur benoemen en ze kunnen, als ze gebeuren, ook voor angst zorgen. Maar dat is niet aan de orde zolang het niet gebeurt. Bovendien wordt er dan direct verwezen naar de geloofsovertuigingen van het Vanuatuaanse volk en de opvatting dat 'er toch niets ernstigs gebeurt'. De Ni-Vanuatu op Efate houden zich meer bezig met hun economische omstandigheden dan natuurlijke gevaren en door de infrastructuur van hun (ei)land worden ze in hun ogen minder snel fysiek getroffen door eventuele risico's. God is het overkoepelende geheel. Door het geloof in God, wordt er weinig angst en dus weinig kwetsbaarheid 'gevoeld'.

HOOFDSTUK 2. DAEREK NATUROL DENJA | DIRECT NATUURLIJK GEVAAR

‘Alleen wanneer we via de radio horen dat er een cycloon nadert, beginnen we met voorbereiden. Dan zorgen we ervoor dat er genoeg voedsel, water en fakkels in onze huizen aanwezig zijn. Dat is wat we nodig hebben.’⁴⁰ Willie Wanemut is 53 jaar en geboren op Erakor Island, een klein eilandje behorend tot Efate. Samen met zijn vrouw Edna en drie van zijn acht kinderen woont hij in Erakor Village. Zeven jaar geleden raakte Willie erg ziek en overleefde het voorval ternauwernood. Zijn baan bij een elektriciteitsbedrijf moest hij opgeven en wijdt zich sindsdien volledig aan het geloof. Willie organiseert wekelijks bijbellessen voor zijn dorpsgenoten. Ook bij de voorbereidingen op eventuele rampen, is God erg belangrijk voor Willie. ‘Het eerste wat er gedaan moet worden voor er een cycloon komt, is bidden. Eerst bidden en dan overgaan tot actie, want het woord van God zegt: ‘Faith without action is dead’. Je moet iets doen, dan pas ben je veilig.’

Middenin Erakor Village staat een grote geel geverfde kerk met een rood dak. De kerk is vernoemd naar Willie’s opa Kalangis, die vroeger pastoor in Erakor Village was. Kortgeleden is deze kerk door middel van kerkgemeenschapsgeld gebouwd, aangezien de vorige te klein werd. Het grootste gedeelte van de ongeveer 3000 inwoners van Erakor Village zijn aanhangers van deze Presbyterian church. Maar de kerk doet niet alleen dienst als godshuis. ‘Soms vertrekken we voor de cycloon komt naar gebouwen die sterker zijn dan onze eigen huizen. Deze stenen gebouwen zijn vrijwel altijd gemeenschapsgebouwen, zoals kerken. Als we naar onze kerk gaan nemen we gewoon voedsel en water mee. We bidden met elkaar en vertellen elkaar niet bang te zijn.’

Achter Willie’s huis is een afdak gebouwd van dunne boomstammen en ijzeren platen. Vooral als het warm is, zoekt Willie’s gezin de schaduw op onder het afdak. Maar voorafgaand aan een cycloon haalt Willie de platen van het houten bouwwerk en spijkert ze vast voor de ramen van zijn huis. Alles rondom Willie’s woning dat gebruikt kan worden om zijn huis te beschermen tegen rukwinden, wordt benut. Nu het cycloonseizoen gaande is heeft Willie standaard een hele bos grote groene bladeren van de kokosboom achter zijn afdak liggen. Als er dan wat dreigt te gebeuren, knoopt hij alle bladeren per paar aan elkaar. Met behulp van burens of andere dorpsgenoten wordt het gehele dak bedekt met deze bladconstructie en met stenen of zandzakken verzwaard. Iedereen helpt elkaar op zulke momenten om een zo veilig mogelijke situatie te creëren. Willie raakt nooit in paniek, stelt hij. ‘De sterkste cycloon was Uma en het is me gelukt om dat te doorstaan. We weten wat we moeten doen en dus kunnen we al deze dingen overleven. Maar natuurlijk geldt wel: it’s better to prevent than to cure.’

⁴⁰ Gesprek Willie Wanemut op 18 maart 2013, rond 15:00 uur in zijn huis in Erakor Village.

2.1. Reactie op gevaar

In het vorige hoofdstuk is de situatie besproken van de lokale bevolking in en rondom Port Vila met betrekking tot de objectieve gevaren van hun (ei)land en de manier waarop zij hier tegenaan kijken. Dagelijkse angst bestaat er allerminst, maar als er daadwerkelijk wat dreigt te gebeuren verandert de situatie toch enigszins. Net als Willie Wanemut al aangaf worden er voorbereidingen getroffen op het moment dat er waarschuwingen afgegeven worden en gevaar dus concreter en beter zichtbaar wordt. De drang om actie te ondernemen is gericht op het beschermen van de lokale bevolking tegen het dreigende gevaar door een veilig onderkomen te creëren en daarbij voor voldoende levensmiddelen te zorgen. De bewoners van Efate verrichten dus tijdelijke aanpassingen ten aanzien van hun leven om zich weerbaar te maken jegens concreet dreigend natuurlijk gevaar.

Het onderzoeken van het aanpassingsvermogen van bevolkingsgroepen na rampen is zeer waardevol geweest voor de antropologische bijdrage aan rampenstudies, omdat daardoor het besef ontstaan is dat rampen niet zomaar externe natuurlijke gebeurtenissen zijn (Hastrup 2011:10, Oliver-Smith 1996:314, Hewitt 1983 in Hoffman and Oliver-Smith 1999:75). Maar om de perspectieven ten aanzien van aanpassing meer uit te dunnen, is het ook belangrijk te kijken naar hoe gemeenschappen zich aanpassen en weerbaar maken voor dreigend natuurlijk gevaar in plaats van hoe ze zich aanpassen aan de nieuw gecreëerde situatie door een ramp. Aanpassing wordt door Gallopin (2006) en Nelson (2007) als volgt gedefinieerd:

'In essence, adaptation describes adjustments made to changed environmental circumstances that take place naturally within biological systems and with some deliberation or intent in social systems' (Gallopin 2006, Nelson et al. 2007 in Adger 2008: 337).

Deze aanpassingen aan de veranderende omgeving kunnen een reactie zijn nadat de gevaren veranderd zijn in risico's. De mate van aanpassing van een gemeenschap aan risico's en rampen bepaalt hoeveel impact de gevaren en rampen hebben (Oliver-Smith 1996:304) en laat dus de kwetsbaarheid van een gemeenschap zien. De situatie van een bevolkingsgroep die getroffen is door een ramp wordt vooral als uitgangspunt genomen om dieper in te gaan op de rol van aanpassing in het verminderen van de kwetsbaarheid van die

getroffen groep (Smit en Pilifosova 2001 in Adger 2008:341). Om iets over kwetsbaarheid te kunnen zeggen is het hier belangrijk om te beseffen dat de lokale gemeenschap in en rondom Port Vila zich momenteel niet in een rampgebied bevindt en de mate van aanpassing gericht is op concrete dreigende situaties.

Bepaalde beweringen in antropologische onderzoeken naar rampen die wel betrekking hebben op gemeenschappen die onderworpen worden aan veel natuurgevaar, kunnen in twijfel getrokken worden als we kijken naar de situatie op Efate. Volgens Bankoff (2001:30) maken gemeenschappen in gevaar zich actief meer kwetsbaar en hebben de culturen in die gemeenschappen zich steeds meer gevormd door gevaar. Deze beweringen lijken sterk in contrast te staan met iemand zoals Willie Wanemut, die naar eigen zeggen geen angst voelt voor mogelijke gevaren en als het komt weet wat hij moet doen om te overleven. En als het directe gevaar weer is geweken, gaat men over tot de orde van de dag.

De bewering van Blolong (1996 in Bankoff 2004:119) is beter van toepassing binnen dit onderzoek. Blolong stelt dat mensen die in gebieden leven waar het risiconiveau hoog is, gebruikmaken van hun eigen vaardigheden, talen, technologieën, kennis en mogelijkheden om zich aan te passen en om te kunnen gaan met buitengewone situaties. De aanpak met betrekking tot aanpassing wordt geleerd door wat de voorouders hebben doorgegeven en de eigen ervaringen van een gemeenschap met kwetsbaarheid. De mate van aanpassing is zodoende een onderdeel geworden van de eigen cultuur en tradities (Blolong 1996 in Bankoff 2004:119). Deze visie raakt exact de kern van hoe de lokale bevolking in en rondom Port Vila reageert op directe gevaarlijke omstandigheden en hoe zij zich daaraan aanpassen. Ook al is deze aanpassing van een situatiegerichte aard in een, zoals het lijkt, niet radeloze en paniekerige toestand, de behoefte om een veilige situatie te creëren en het gevaar te trotseren is wel degelijk aanwezig. Deze bewering sluit aan op Blaikie's (2003:14) kijk op de fysieke drang van gemeenschappen om te overleven. Blaikie stelt dat nagenoeg iedereen over zelfbescherming beschikt en in groepen actie onderneemt. Processen die kwetsbaarheid voortbrengen worden tegengegaan door de bekwaamheid van mensen om weerstand te bieden, te voorkomen, aan te passen aan deze processen en hun vaardigheden te gebruiken om veiligheid te creëren, hetzij voor een ramp of in de nasleep ervan. Hoe die capaciteiten van de lokale bevolking in en rondom port Vila eruit zien en hoe ze zich in verschillende situaties en op verschillende manieren aanpassen of weerstand bieden, komen naar voren in de waarschuwingen die ze krijgen en de voorbereidingen die ze treffen.

2.2. Waarschuwingen

Het moment waarop de lokale bevolking de noodzaak voelt om zichzelf te beschermen tegen dreigende gevaren en zich aan te passen aan de ontstane situatie, begint als de mensen door middel van waarschuwingen op de hoogte worden gebracht van dreigingen. Ondanks dat de inwoners van Port Vila geen dagelijkse angst voor gevaar voelen, worden de waarschuwingen serieus genomen. In het gesprek met Willie Wanemut geeft hij aan dat het volk in Vanuatu gevaar kan overleven, omdat ze gewend zijn dat er wat kan gebeuren en weten hoe ze daar naar moeten handelen. Daarnaast zijn ze volgens Willie ook gewend aan het krijgen van waarschuwingen en advies. Zonder concrete waarschuwingen zullen er geen aanpassingen worden verricht in de levens van de Ni-Vanuatuanen.

Diensten als weersvoorspellingen en -waarschuwingen zijn volgens Adger (2008:336) voorbeelden van technologische uitvindingen die zijn ontwikkeld door menselijke interacties met onregelmatigheden en onzekerheden in het klimaat. Douglas (1985 in Blaikie 2003:114-115) bewering sluit hierop aan door te betogen dat om als mens en als samenleving om te kunnen gaan met de impact van een ramp, middelen worden gezocht om zich op verschillende niveaus tegen deze impact in te zetten. In Vanuatu speelt het meteorologisch instituut, Vanuatu Meteorological Services, de grootste rol met betrekking tot het technologisch niveau waarop de objectieve gevaren in kaart gebracht worden en waarop actie tegen deze risico's op rampen wordt ondernomen. Vanuatu Meteorological Services, kortweg meteo, houdt dag en nacht de weersomstandigheden in de gaten. Naast de dagelijkse bulletins die ze verzorgen voor Radio Vanuatu en Vanuatu Daily Post, de weersvoorspellingen aan het grondpersoneel op de vliegvelden in Vanuatu, de controlekamers en de piloten en de windsnelheden en stijgingen van het zeewater die ze voor de scheepvaart in de gaten houden, geeft Meteo ook advies en informatie over cyclonen en tsunami's.⁴¹

Als meteo doormiddel van radargegevens een cycloon signaleert, worden er drie uren voordat de cycloon aan land dreigt te komen waarschuwingen aan de Ni-Vanuatu gegeven. De waarschuwingen worden samen met de NDMO opgesteld om de inwoners en (politieke) instanties zo adequaat mogelijk op de waarschuwingen te laten reageren. Meteo wil zich behoeden voor kleine afwijkingen in de berichtgeving, omdat risicovolle situaties

⁴¹ Bron: <http://www.meteo.gov.vu/>

niet onderschat moeten worden.⁴² Regionale of lokale tsunami's ontstaan in een relatief kortere tijd en zodra meteo hiervan op de hoogte is roepen zij de Ni-Vanuatu standaard op om direct hoger gelegen gebieden op te zoeken en de kust te verlaten. Vanuatu (en Efate) heeft tot nu toe geen grote tsunami's meegemaakt. De laatste keer dat er een serieuze tsunamidreiging was, was eind januari 2013. Grote golven bleven uit en de zeespiegel steeg niet meer dan een paar centimeter. Meteo is zich er zeer van bewust dat er een dag kan komen waarop een grotere tsunami Vanuatu aandoet. Om die reden blijft meteo zich op technisch niveau ontwikkelen om in de toekomst sneller tot actie te kunnen komen. Voor aardbevingen of –verschuivingen kan meteo of de afdeling Geohazards geen waarschuwingen afgeven.⁴³

2.2.1. Radio, televisie en mobiele telefoon

Door middel van radio, televisie en per mobiele telefoon wordt geprobeerd de lokale bevolking van heel Vanuatu op de hoogte te brengen van de meteorologische feiten en adviezen. Vrijwel iedereen in en rondom Port Vila heeft de mogelijkheid om naar de radio te luisteren. De aanschaf van een televisie is voor velen te duur, waardoor niet veel families over een televisie beschikken. Daarmee bereikt radio veel meer mensen dan televisie.

De nationale radio, televisie en FM-radio van Vanuatu zitten allemaal in hetzelfde gebouw in het centrum van Port Vila. Vanuit hier worden alle uitzendingen verzorgd en verspreid over heel Vanuatu. Op het moment dat er een dreiging is, krijgen de redacties en managers van radio en televisie per email informatie van meteo over het naderende gevaar. Alle journalisten laten op zo'n moment hun huidige werk vallen en gaan aan de slag met de dreiging. Radio Vanuatu heeft een bepaald protocol opgesteld over wat er allemaal gedaan moet worden op het moment dat er een dreiging is. Er worden teams gevormd die uitzendingen produceren en uitvoeren, technische checks uitgevoerd en alle werknemers die vrij hebben dienen de teams te versterken. Een aantal journalisten dat aangesteld is als disaster-journalist, gaat direct op pad om via de radio live verslag te doen van de dreigende situatie. Op de televisie wordt door middel van tekst uitgelegd aan de kijker wat er gaande is

⁴² Informatie aan de hand van een interview met Fred Jockly, officier bij Meteo, op 25 maart 2013.

⁴³ Informatie aan de hand van een interview met Fred Jockly, officier bij Meteo, op 25 maart 2013.

en hoe er het beste op gereageerd kan worden.⁴⁴

Efate is in vergelijking met de afgelegen eilanden van Vanuatu veel beter ontwikkeld. Bijna iedereen in en rondom de Port Vila heeft een mobiele telefoon. Als er gevaar dreigt, krijgen de twee telefoonproviders van Vanuatu, Digicel en TVL, de opdracht van meteo om korte waarschuwingsberichten te sturen naar alle lokale mobiele telefoonnummers. Deze aangelegenheid zorgt voor een overbelasting van het netwerk, waardoor het een tijd kan duren voordat iedereen per telefoon een waarschuwing krijgt. In het geval van tsunami's komen bij veel mensen de waarschuwingen te laat. De aanloop van waarschuwingen en adviezen is langer bij cyclonen, waardoor sms-berichten in die gevallen op tijd hun doel bereiken.

De bevolking in en rondom Port Vila wordt dus door verschillende technologische waarschuwingssystemen op de hoogte gesteld van en geadviseerd over het dreigende gevaar. Een gemeenschap zou niet afhankelijk moeten zijn van een waarschuwingssysteem, benoemt Paul (2011:176). Een enkel systeem bereikt niet de volledig gewenste groep, zoals we inderdaad kunnen zien bij het waarschuwingssysteem per sms. Bovendien onderneemt de gemeenschap na één waarschuwing meestal niet direct onmiddellijke actie, zo meent Sorensen (2000 in Paul 2011:176). Eerst worden er andere bronnen van informatie aangeboord voordat er tot actie overgegaan wordt. Met betrekking tot de bevolking rondom Port Vila houdt dit in dat er eerst niet-technologise waarschuwingen worden geobserveerd.

2.2.2. Waarschuwingen uit de natuur

'Zie je dat? De jonge groene scheut van de bananenboom is nu heel recht'.⁴⁵ Willy wijst naar een bananenboom die in zijn tuin in Platinia staat. 'Elke dag kijken we naar de boom. Als er een cycloon opkomt is, dan zie je dat dit jonge blad krom trekt.' Willy strekt zijn wijsvinger en buigt hem vervolgens om voor te doen hoe het blad buigt. 'En dan moeten we ons voorbereiden.' Volgens Willy zijn de technologise waarschuwingen van meteo goed bedoelde initiatieven die vooral handig zijn voor mensen die een andere kastom hebben dan hij. Zij weten misschien niet hoe ze aan de natuur moeten zien dat er gevaar dreigt, zo stelt

⁴⁴ Informatie aan de hand van een gesprek met Stevenson Liu en Moses Cakau, beide werkzaam bij VBTC (Vanuatu Broadcasting & Television Corporation), op 2 april 2013 in Port Vila.

⁴⁵ Gesprek met Willy in zijn huis in Platinia, op 23 april 2013.

Willy. 'Mijn grootvaders hadden geen radio en keken naar de natuur en naar de lucht om te zien wat er ging gebeuren. Ik kijk ook naar de natuur. Twee maanden voordat er een cycloon komt, heb ik het al gezien aan de bananenboom.' Op de vraag of waarschuwingen dan overbodig voor hem zijn, antwoordt Willy dat dat niet zo is. 'Al weet ik door de natuur al wat er gaat gebeuren, het is goed om bevestigd te krijgen dat het gaat gebeuren'.

Natuurlijke waarschuwingen vormen een voorbeeld van wat Blolong (1996 in Bankoff 2004) bedoelt met vaardigheden of kennis die gebruikt worden om met bepaalde bovenmatige situaties om te gaan. Willy's voorouders keken al naar de natuur en hebben deze vaardigheden doorgegeven. Voordat de mogelijkheden er waren om waarschuwingen te geven per radio, televisie en mobiele telefoon, werden er andere middelen aangegrepen om te kunnen omgaan met dreigingen. In die tijd was er mogelijk ook behoefte aan een stukje duidelijkheid om niet volledig overvallen te worden door natuurgeweld. In tegenstelling tot de meteorologische technieken nu, deden mensen voorheen een beroep op hun kastom, hun tradities. De tradities waren toen en zijn nu nog steeds niet alleen een verzameling van dansen en rituelen, maar het is een hele levensstijl die nagenoeg al zijn daden wijdt en zijn eigen specifieke invulling geeft voor bijna alles wat er gebeurt (MacClancy 2002:20). Ook met betrekking tot risicovolle natuurlijke situaties. Moderne technieken en kastom lijken in het geval van dreigend gevaar samen te komen, al geven de Vanuatuanen rondom Port Vila aan toch af te gaan op de waarschuwingen van meteo. Deze zijn volgens de Ni-Vanuatu preciezer en bieden advies over hoe te handelen in de betreffende situatie.

2.3. Voorbereidingen vooraf

Mensen zijn zich zelden niet bewust van het bestaan van mogelijke gevaren, zo betoogt Burton (1993:47) treffend, maar hun perceptie en definitie van de dreiging kunnen sterk afwijken van die van deskundigen en professionals. Deze visie is zeker van toepassing op de situatie van de Ni-Vanuatu op Efate. De reacties van de lokale bevolking op gevaar zijn gebaseerd op hun perceptie van gevaar en de aanpassingen en voorbereidingen die ze gewend zijn te treffen. Door het WorldRiskReport 2012 wordt het vermogen tot aanpassing van de Ni-Vanuatu als zeer matig gezien en dat is volgens het rapport een factor dat hen kwetsbaar maakt voor rampen. Maar in de ogen van de Ni-Vanuatu bieden de aanpassingen

en voorbereidingen die ze treffen genoeg bescherming. Volgens Douglas (1985 in Blaikie 2003: 114) worden mensen veelal gedreven om manieren te vinden om met rampen om te gaan, als ze weten wat er in het verleden gebeurd is en hoe een dergelijke situatie in de toekomst voorkomen kan worden. Nu zijn er in het verleden diverse noodsituaties in Vanuatu en op Efate voorgevallen, zoals cycloon Uma, maar er lijken weinig lange termijn voorbereidingen of aanpassingen door de lokale bevolking getroffen te worden.

‘In ons land hebben we bepaald voedsel dat niet beschadigd kan raken door cyclonen. Manioc, taro en jam groeien onder de grond. Wanneer de cycloon komt beschadigt het niet het voedsel in de grond. We hebben dan ook na een ramp nog steeds genoeg te eten.’⁴⁶ Willie Wanemut geeft aan dat hij nooit bang zal zijn dat er niet genoeg voedsel meer is. Maar het is een misvatting om vanuit een theoretische benadering er vanuit te gaan dat het planten van voedsel in de grond voor de lokale bevolking als een lange termijn voorbereiding op rampen geldt (Burton 1993:49). Willie Wanemut’s nicht Ross is heel stellig: ‘Het verbouwen van voedsel in de grond doen we niet speciaal omdat er wat kan gebeuren. We verbouwen altijd voedsel in de grond, maar het is wel handig voor als er wat gebeurt.’ In deze gedachtegangen weerklinkt wederom geen angst. En de kokosbladeren die tegen Willy Wanemut’s afdak staan symboliseren ook geen kwetsbaarheid, maar laten enkel een beetje de behoefte zien die er is om direct te anticiperen op directe dreigingen.

Vanuit theoretisch oogpunt zorgt het gebruik van bouwmaterialen die minder gevoelig zijn voor schade voor een vermindering van kwetsbaarheid ten aanzien van natuurgeweld (Burton 1993, 49). Maar hierbij moet in ogenschouw genomen worden dat dit niet altijd een goedkope en dus realistische oplossing is. Er zijn mensen in en rondom Port Vila die een stenen of betonnen huis bouwen met de gedachte daarin veiliger te zijn voor cyclonen dan in een huis van hout en platen. Het bouw materiaal dat in een soort bouwmarkt in Port Vila gekocht kan worden is veelal te prijzig voor de bevolking. Een volledig stenen huis kost volgens diverse mensen minstens achthonderdduizend vatu. Dat is omgerekend ruim zesduizend euro en voor maar heel weinig gezinnen weggelegd. Het gebrek aan capaciteiten om lange termijn aanpassingen te treffen, duidt volgens het WorldRiskReport 2012 op een hoge mate van kwetsbaarheid.⁴⁷ Maar ook hier wordt er vanuit een vastomlijnde gedachte beredeneerd dat kwetsbaarheid dus samenhangt met het verrichten

⁴⁶ Gesprek Willie Wanemut op 18 maart 2013, rond 15:00 uur in zijn huis in Erakor Village.

⁴⁷ WorldRiskReport 2012 Bron: <http://www.ehs.unu.edu/article/read/worldriskreport-2012> - pagina 7

van aanpassingen. Er zijn niet veel mensen die, ongeacht het geldgebrek, geen behoefte hebben aan een stenen huis. Het kan aldus de Ni-Vanuatu op Efate de infrastructuur zodanig beïnvloeden dat er juist wel mensen gewond raken tijdens bijvoorbeeld aardbevingen of – verschuivingen, omdat het materiaal veel zwaarder is dan hun huidige huizen. Ondanks wellicht hun matige capaciteiten om zich op lange termijn voor te bereiden op mogelijk gevaar, is het in het geval van de Ni-Vanuatu rondom Port Vila ook een kwestie van het niet nodig vinden. Door in te zoomen op de situatie van de lokale bevolking op Efate, is te constateren dat zij in hun ogen geen reden tot lange termijn voorbereidingen zien en daardoor ook niet meer bang, en dus kwetsbaar, zijn.

2.4. Directe voorbereidingen

De voorbereidingen die door de lokale bevolking in en rondom Port Vila getroffen worden op het moment van dreigend gevaar, zijn aanpassingen die in het teken staan van zelfbescherming. Dit heeft betrekking op zowel het gezin als een gemeenschap (Bolin 1998:44). Cannon (2000a in Blaikie 2003:97) ziet zelfbescherming als het creëren van veiligheid en dit kunnen huishoudens volgens Blaikie (2003:97) tot op zekere hoogte ‘kopen’ door bijvoorbeeld hun huis te versterken. Dit wordt door de lokale bevolking rondom Port Vila standaard gedaan. Terwijl voornamelijk mannen zich met het verstevigen van de huizen bezighouden als er een cycloon dreigt, gaan de vrouwen rijst koken en ander voedsel bereiden voor de hele familie. Ze maken voedsel klaar voor één dag, want langer dan twaalf uren hoeven ze naar eigen zeggen niet binnen te blijven.

Zelfbescherming wordt door Wisner (1993 in Bolin 1998:21) aan kwetsbaarheid gekoppeld, gezien het rechtstreeks betrekking heeft op de sociaaleconomische factoren (voornamelijk inkomen), culturele tradities en voorkeuren van waaruit veiligheid wel of niet gecreëerd kan worden (Bolin 1998:44, Blaikie 2003:111). De bevolking van Efate is zeer arm als we kijken naar de inkomens van de mensen. Aan de hand van Wisner's (1993 in Bolin 1998:43) analyse betekent dit dat de Ni-Vanuatu minder weerstand kunnen bieden tegen gevaar dan mensen met hogere inkomens en dus kwetsbaar zijn. Maar inkomen heeft met betrekking tot de Ni-Vanuatu in en rondom Port Vila niet zozeer invloed op hoeveel weerstand ze kunnen bieden tegen gevaar, gezien er in het land ook niet veel waarde gehecht wordt aan het monetaire systeem. De lokale bevolking creëert aan de hand van

culturele tradities veiligheid, zoals bijvoorbeeld Tina's zus Lesbeth. Als er gevaar dreigt gaat Lesbeth met haar gezin en de ouders van haar vriend naar de traditionele Natangura-hut naast hun huis. Deze hut wordt doorgaans alleen gebruikt om in te koken, maar in Lesbeth's ogen is het sterker dan stenen gebouwen. 'Dit traditionele huis is gemaakt van bamboe en Natangura-bladeren. Wanneer de wind komt, kan dit huis niet weggeblazen worden. Het is te sterk. Tijdens een cycloon hebben we een goede tijd hier. We vertellen elkaar verhaaltjes en we lachen, want we zijn veilig in dit huis.'⁴⁸

Naast de kwetsbaarheid omtrent zelfbescherming, analyseert Wisner (1993 in Bolin 1998:43) ook de kwetsbaarheid van *livelihood* met betrekking tot mogelijke rampen. Om in levensonderhoud te kunnen voorzien, dienen mensen te werken of andere levensonderhoudsactiviteiten te ondernemen. Ongeacht het lage inkomen hebben de mensen op Efate geen gebrek aan voedsel. En ook in het geval van dreigend gevaar ondernemen de Ni-Vanuatu activiteiten om te zorgen dat er na het gevaar weer zo snel mogelijk teruggekeerd kan worden naar de normale leefomstandigheden. De tweeëndertigjarige Jimmy uit de wijk Olin versterkt eerst zijn huis en dan snijdt hij bladeren en takken van voedselrijke bomen en planten af. 'Als de cycloon komt, hak ik de bladeren van de bananenboom af. Op die manier kan de cycloon de boom niet verwoesten en duurt het na de cycloon niet lang voordat er weer voedsel gaat groeien'. Met een groot mes hakt Jimmy ter illustratie ook de bladeren en takken van de cassaveplant af, waardoor alleen de stam overblijft. 'Het voedsel van de cassave, de manioc, zit in de grond. Maar als de wind de bladeren en takken wegblaast, worden de wortels uit de grond getrokken en dan gaat het rotten. Zonder bladeren en takken heeft de cycloon geen grip op de cassave-plant en blijft het voedsel vers en kan het ook na de cycloon nog gegeten worden.'⁴⁹

Voedsel en onderdak zijn de belangrijkste zaken waarmee de Ni-Vanuatu zich beschermen in tijden van dreigend gevaar. Ze lijken ingespeeld te zijn op mogelijke noodsituaties en doen wat voor hen het belangrijkste is. De bevolking lijkt zich niet erg druk te maken over de voorbereidingen die in zo'n situatie getroffen moeten worden. Zo werkt bijvoorbeeld tijdens noodsituaties het elektriciteitsnetwerk niet of wordt het uit voorzorg door de overheid afgesloten. Om die reden verzamelen mensen kaarsen, fakkels, olie- of kerosinelampen om licht te kunnen creëren. De lokale bevolking kan gedurende de nacht

⁴⁸ Interview met Lesbeth, op 16 april 2013, in Manples Area – Port Vila

⁴⁹ Interview met Jimmy, op 7 april 2013, in Olin – Port Vila

overvallen worden door een naderend gevaar, waardoor licht sowieso gewenst is.

Gedurende een gesprek in Manples Area met de uit Papua Guinea afkomstige Ulry blijkt dat kaarsen of olielampen niet startklaar liggen voor het geval er iets dreigt te gebeuren. Er werd gezocht naar de olielamp om te kunnen laten zien wat een veel gebruikt goed is als er behoefte is aan licht. De lamp werd niet gevonden. En op de vraag wat dat betekent als er zich nu noodsituatie voor zou doen, reageerde Ulry laconiek: ‘Ach, dan zoeken we een winkel op die kaarsen verkoopt’.⁵⁰

2.5. Een kwestie van perceptie en keuze

Hewitt (1983 in Oliver-Smith 1999:74) beweert uitdrukkelijk dat de meeste natuurrampen gezien kunnen worden als de ‘normale’ gang van zaken. En deze ‘normale omstandigheden’ resulteren veelal niet eens in rampen, omdat de Ni-Vanuatu effectieve adaptieve strategieën hebben ontwikkeld door hun ervaring met natuurlijke gevaren (Hewitt 1983 in Oliver-Smith 1999:75). Daarvan is de grootste drijfveer om niet bang te zijn, naar waarschuwingen te luisteren en voorbereidingen ter veiligheid te treffen, het geloof in God. Iedereen die tijdens het veldwerk in en rondom Port Vila benaderd is, stelt voorop dat God hen altijd beschermt, ook tijdens noodsituaties. Gezegd zou kunnen worden dat als er zo sterk wordt geloofd dat God de mens beschermt in noodsituaties, waarschuwingen en voorbereidingen enigszins overbodig lijken? Maar alleen in God geloven en bidden tijdens dreigend gevaar is niet genoeg, zo beamen Willie Wanemut en zijn dorpsgenoot Jack: ‘Als je alleen maar bidt... Ik denk dat je dan de eerste bent die weggeblazen zal worden. *Faith without action is dead*, dus je moet iets doen. Bidden en ook actie ondernemen.’⁵¹ Homan (in Pelling 2003:147) erkent in haar onderzoek dat religieuze toelichtingen veel betekenen voor mensen, maar dat er ook gezocht wordt naar praktische maatregelen om te kunnen omgaan met de situatie. Het ondernemen van acties, zoals waarschuwingen opvolgen en aanpassingen verrichten, wordt door de bevolking in en rondom Port Vila eveneens gekoppeld aan hun geloof. In hun beleving heeft God er voor gezorgd heeft dat er waarschuwingen worden gegeven door de mensen die daar de juiste kennis voor hebben. En ook de voorbereidingen die men treft zijn vaardigheden die in de ogen van God uitgevoerd dienen te worden, voordat God

⁵⁰ Gesprek Ulry, op 19 april 2013, rond 16:00 uur in Manples Area – Port Vila

⁵¹ Gesprek Willie Wanemut op 18 maart 2013, rond 15:00 uur in zijn huis in Erakor Village.

bescherming kan bieden. De Ni-Vanuatu moeten aan God kunnen tonen dat ze actie ondernemen in noodsituaties. Deze perceptie van de lokale bevolking in en rondom Port Vila met betrekking tot risico's op natuurrampen en de manier hoe zij hier vervolgens mee omgaan en erop reageren, dient niet gezien te worden als irrationeel gedrag. De Ni-Vanuatu zijn zich zeker bewust van gevaar en hebben een doordachte eigen wijze van aanpassingen verrichten. De wetenschappelijke statistische gegevens die risico's berekenen aan de hand van de negatieve effecten van gevaar (Heijmans 2001:6), verliezen uit het oog dat de mensen vanuit hun eigen beleving van risico's een keuze maken uit verschillende alternatieven en maatregelen om zich te beschermen. Heijmans (2001) noemt dit een *matter of perception* en Oliver-Smith (2013) een *matter of choice*. De lokale bevolking in en rondom Port Vila reageert op hun manier op de risico's op rampen zoals het vanuit hun culturele waarden, normen en mogelijkheden uitvoerbaar is. Het is daarom in dit geval ongepast om te stellen dat de Ni-Vanuatu door hun beperkte middelen om zich aan te passen zeer kwetsbaar zijn. Kwetsbaarheid verandert van inhoud door naar de situatie van de Ni-Vanuatu in en rondom Port Vila te kijken. Door de eigen percepties en keuzes van de bevolking met betrekking tot de reactie op gevaar, wordt er een juist een rationele manier gevonden om kwetsbaarheid om te zetten in weerbaarheid.

‘Klingelingelinggg. Dit is de bel om de mensen op te roepen voor de kerkdienst.’⁵² Met een metalen buisje tikt Aaron zachtjes op een grote ijzeren koker die met een stalen ketting vastgebonden is aan een paal naast de plek waar de Matahkeru-gemeenschap in Olin bijeenkomsten houdt. ‘Maar deze bel gebruiken we bijvoorbeeld ook als er een cycloon op komst is. Onze kerk dient dan als evacuatiecentrum voor de gehele Matahkeru-gemeenschap’, vertelt Aaron. Hij en zijn gemeenschap zijn afkomstig van het Vanuatuaanse eilandje Matasu. Iedereen die van Matasu naar Port Vila is verhuisd, woont in Matahkeru.

Op één van de bankjes op de ontmoetingsplek van de gemeenschap, zit de Vanuatuaan Thomas.⁵³ Met een Australisch accent vertelt hij in het Engels dat Matahkeru drie jaar geleden door de NDMO gelabeld is als disaster based community. ‘We zijn door de NDMO benaderd voor een cycloonsimulatie. Daarna heeft onze gemeenschap een comité opgesteld en een rampenplan gemaakt, omdat we ons graag beter willen voorbereiden op mogelijke rampen. Na de cycloonsimulatie kregen we goede reacties van de NDMO, waarna zij ons als de beste disaster based community in Port Vila hebben bestempeld’. Toch lijkt Thomas hier niet helemaal tevreden mee te zijn. ‘Na de simulatie is de NDMO niet meer bij ons teruggekomen om samen met ons het disaster plan te verbeteren en af te maken.’

Zittend in de kavabar vervolgt Aaron geconcentreerd zijn verhaal. ‘Nu onze gemeenschap zich meer bewust is van natuurlijk gevaar, zijn we meer met rampen bezig zijn’. In het gesprek met Thomas wordt Aaron’s visie bevestigd. ‘Nu we een training hebben gehad en we de rol van een disaster based community gekregen hebben, zijn onze ogen geopend. We zijn al heel lang bekend met cyclonen en aardbevingen en we wisten al die tijd al wat we moesten doen. Maar nu beseffen we dat het belangrijk is om een plan te hebben’, geeft Thomas aan. Op de vraag of het mogelijk is om het plan in te kijken, moet Thomas even nadenken. ‘De persoon die het plan in huis heeft liggen is niet thuis. Misschien kun je volgende week terugkomen?’

⁵² Interview met Aaron in Matahkeru op 26 april 2013 – Port Vila

⁵³ Interview met Thomas in Matahkeru op 2013 – Port Vila

3.1. Mentaliteit

De aanpassingen en voorbereidingen die worden getroffen door de Ni-Vanuatu aan de hand van natuurlijk dreigend gevaar, komen voort uit hun eigen capaciteiten, vaardigheden, kennis en technologieën (Blolong 1996:15, Heijmans 2001:4). Deze aanpassingen van de lokale bevolking in en rondom Port Vila bevatten een vasthoudendheid met betrekking tot religie en de gebruiken die men van hun voorouders hebben geleerd. Als er natuurlijke gevaren dreigen dan zijn de lokale mensen in gevaargevoelige gebieden in de ogen van Heijmans (2001:4) altijd in staat geweest hier mee om te gaan en is men niet gewend te steunen op hulp van buitenstaanders of de overheid. Dit verklaart volgens Heijmans (2001:4) waarom veel lokale gemeenschappen, zoals de Ni-Vanuatu, vanuit historisch perspectief geen vertaling kennen voor de term kwetsbaarheid. Maar het omgaan met natuurlijke gevaren vanuit de tradities en cultuur van de Ni-Vanuatu lijkt om te schakelen naar aanpassingsstrategieën die door politieke processen en hulporganisaties sterk beïnvloedt worden.

Door sociaal en economische ontwikkeling en politieke en demografische processen wordt er een grotere druk gelegd op aanpassingsstrategieën en wordt kwetsbaarheid in gevaargevoelige gebieden benadrukt (Oliver-Smith 2013:2, Heijmans 2001:4). Veelal wordt deze ontwikkeling gezien als het proces dat risico's op rampen en kwetsbaarheid kan terugdringen (Oliver-Smith 2013:2). Maar deze ideologie en processen van ontwikkeling construeren juist kwetsbaarheid (Oliver-Smith 2013:2) en verbinden het aanpassingsvermogen van een gemeenschap aan planning, lange termijn voorbereidingen en structurele veranderingen (Birkmann 2010:648). Hier is wederom het WorldRiskReport 2012 een goed voorbeeld van. De mate waarin gevaren tot een natuurramp leiden geeft een indicatie van het aanpassingsvermogen (of juist niet) van een gemeenschap (Hoffman and Oliver-Smith 2002:8). In het geval van de lokale bevolking in en rondom Port Vila lijken die aanpassingsstrategieën en voorbereidingen tot op heden een goede uitwerking te hebben, aangezien rampen uitblijven. Toch richten verschillende organisaties in Vanuatu zich op *disaster risk reduction*, om door lange termijn aanpassingen en voorbereidingen het risico op rampen te verkleinen.

Gebaseerd op de objectieve gevaren die er in het land bestaan, houden diverse organisaties in Vanuatu zich bezig met het informeren van de bevolking met betrekking tot de kans op rampen. De gedachtegang van de lokale bevolking dat Efate (en Vanuatu) niet

hard getroffen zal worden door rampen dient, aldus de organisaties, veranderd te worden in een meer ondernemende houding tegenover lange termijn aanpassing en voorbereiding. Om deze aanpassingen te genereren dient het bewustzijn van de Ni-Vanuatuënen ten aanzien van risico's op rampen volgens de National Disaster Management Office aangepakt te worden. De Vanuatuëen Steve Noël werkt voor de NDMO en beweert: 'sommige mensen hebben de kennis of weten meer over de gevaren van de natuur, maar het veranderen van hun gedrag is een andere zaak. We proberen meer besef bij hen te creëren, zodat ze de juiste beslissingen nemen en naar veilige plekken verhuizen als er wat dreigt te gebeuren'.⁵⁴ Zijn collega Philip sluit daar op aan: 'We proberen mensen te adviseren met betrekking tot gevaren en risico's. Er zijn gemeenschappen die ons advies niet aannemen. Een voorbeeld daarvan zijn de moeders op de markt langs de kust van Port Vila. Gedurende de tsunamiwaarschuwingen adviseren we mensen naar hoger gelegen gebieden te gaan, maar de vrouwen blijven bij hun kraam staan. Als ze hun kraam verlaten zijn ze bang dat hun goederen gestolen worden en ze niets verdienen. We hebben veelvuldig met ze gesproken en adviezen en informatie gegeven. Maar ze kunnen niet van houding veranderen. Ze hebben nooit ernstige dingen gezien die in Vanuatu zijn gebeurd, zoals doden die er vallen na rampen. Hierdoor worden ze niet gemotiveerd om de risico's serieus te nemen. Daar werken we aan'.⁵⁵

Volgens Heijmans (2001:10) ligt het niet stellen van de prioriteit bij de risico's op rampen zoals Philip beschrijft, aan het feit dat de mensen dagelijks dienen te leven met de kans op grote natuurlijke gevaren. De Australische Jennifer Worthington, coördinator van het Vanuatu Humanitarian Team (VHT), erkent dat de focus op rampenvoorbereiding en plannen een westerse manier van denken is.⁵⁶ Vanuit dit perspectief handelt de VHT ook, gezien zij de noodzaak zien van een groter bewustzijn van de Ni-Vanuatu met betrekking tot het reduceren van de risico's op natuurrampen. Ondanks dat de lokale bevolking in en rondom Port Vila absoluut actie ondernemen ten tijde van acuut gevaar, is dat niet genoeg. 'De mensen leven hier van dag tot dag en wanneer er iets gebeurt, dan gebeurt het en dan reageren ze daarop. Dat is ook goed, zo overleven de mensen in Vanuatu al honderden jaren

⁵⁴ Interview met Steve Noël, op 25 maart 2013 rond 16:00 uur in de NDMO-office – Port Vila

⁵⁵ Interview met Philip Meto, op 25 maart 2013 rond 16:00 uur in de NDMO-office – Port Vila

⁵⁶ Het Vanuatu Humanitarian Team is een groep organisaties (NGO's) die de capaciteit, middelen en mandaat hebben om aan rampenvoorbereiding en response te doen in Vanuatu. De organisaties die tot het team behoren zijn onder andere hulporganisaties als het Rode Kruis, Oxfam en Care International. Met elkaar ondersteunen ze de NDMO om de coördinatie tussen de nationale en internationale hulporganisaties in Vanuatu te verbeteren.

lang. Wat wij als een overkoepelde organisatie zeggen is dat het heel mooi is dat mensen zich kunnen mobiliseren wanneer er een ramp dreigt te gebeuren en daarvoor steun is bij de gehele gemeenschap. Maar als de mensen zichzelf meer voorbereiden, dan zal het mobiliseren ook gemakkelijker gaan. Het veranderen van de focus op voorbereiding is een tijdrovend proces. Het is een verandering van de mentaliteit en het verandert op bepaalde manieren ook de cultuur van de lokale bevolking van Vanuatu'.⁵⁷

Ook de regering van Vanuatu lijkt zich te concentreren op de ernstige effecten van rampen. Jack, de adviseur van de minister van het ministerie van *Climate Change Adaptation, Geohazards and Meteorology*, stelt dat de lokale bevolking van Vanuatu geen benul heeft van de mogelijke effecten van natuurlijk gevaar.⁵⁸ Volgens hem komt dat ook doordat tsunami's niet de levens van de mensen beïnvloeden en aardbevingen en cyclonen niet veel schade aanrichten in Vanuatu gezien de infrastructuur van het land. Om deze reden dient er ook in de ogen van de lokale politiek meer bewustzijn onder de Ni-Vanuatu gecreëerd te worden. Ten tijde van het gesprek met Jack bestond het ministerie slechts een maand en twee dagen. De nieuwgevormde regering van Vanuatu (in maart 2013) voelde de noodzaak om een nieuw ministerie gericht op klimaat en de risico's op rampen op te zetten, want dat bestond er tot op heden niet. Vanaf nu sturen ze alle organisaties aan die zich bezighouden met *disaster risk management*. Op de vraag waarom er nu pas een ministerie opgezet is met betrekking tot klimaatverandering en natuurlijk gevaar, is Jack kort: 'In elke discussie met donoren of hulporganisaties moet je de politieke wil hebben om belangrijke zaken rondom klimaatverandering en rampen te kunnen implementeren'.

3.2. Aanpassing door informatie- en communicatietechnologieën

Pelling (2003:11) betoogt dat aanpassing het hoofdelement is in de complexiteitstheorie. Deze theorie bevat elementen uit de verschillende benaderingen van rampen die al eerder in deze thesis ter sprake zijn gebracht, zoals het gegeneraliseerde beeld van kwetsbaarheid en de indeling van gemeenschappen aan de hand van geografische risico's op rampen. En toont ons dus de complexe cohesie tussen menselijke en natuurlijke systemen. Aanpassing is hierin

⁵⁷ Interview met Jennifer Worthington, op 15 april 2013 rond 15:00 uur in de NDMO-office – Port Vila

⁵⁸ Interview Jack, Ministerie op 25 april – Port Vila

belangrijk en dat wordt door complexiteitstheoretici Coveney en Highfield (1996) als volgt beargumenteerd:

'Any open-ended process by which a structure evolves through interaction with its environment to deliver a better performance.'

(Coveney and Highfield 1996 in Pelling 2003:11)

Om als gemeenschap goede structurele aanpassingen te doen zodat er beter omgegaan kan worden met de complexe relatie met de natuur, zijn informatie- en communicatietechnologieën van belang (Comfort 1999 in Pelling 2003:12). Deze technologieën worden door organisaties die zich met disaster management bezighouden, ook gebruikt om een groter bewustzijn onder de Ni-Vanuatu te creëren.

Ondanks de minimale middelen waarover de NDMO beschikt, probeert de organisatie met behulp van campagnes, flyers en radioberichten, informatie bij de gemeenschappen in Vanuatu te krijgen. Door middel van de NDMO en de NGO's binnen de Vanuatu Humanitarian Team zijn er voor elk natuurlijk gevaar flyers, posters en informatieboekjes gemaakt. Hierin wordt door middel van plaatjes en teksten in het Bislama aangegeven hoe mensen zich dienen voor te bereiden op rampen en wat ze zouden moeten doen voordat er gevaar dreigt. Deze voorbereidingen zijn veelal uitgebreider dan de lokale bevolking momenteel onderneemt. Zo wordt gesteld dat iedereen een noodpakket met eerste hulpmiddelen in huis zou moeten hebben. Er wordt in het informatiemateriaal erop gewezen dat voorbereiding een *insurance policy* is en dus serieus genomen dient te worden.⁵⁹ De lokale mensen die in het kader van deze thesis meegewerkt hebben aan het onderzoek, hebben allemaal aangegeven voorbereidingen te treffen die ze voornamelijk in de vorm van waarschuwingen via de radio te horen hebben gekregen.⁶⁰ Gek genoeg is er niemand binnen de onderzoeksgroep geweest die in het bezit was de informatieboekjes en -flyers die de NDMO verstrekt. NDMO komt volgens de lokale bevolking alleen bij hen langs als er daadwerkelijk schade is door natuurgeweld en niet om informatie uit te delen. Er is te rade gegaan waarom dit niet gebeurt. Zowel vanuit NDMO als vanuit de politiek wordt aangegeven dat de mensen in en rondom Port Vila de mogelijkheid hebben om informatie bij het kantoor van NDMO of meteo op te halen in tegenstelling tot Ni-Vanuatu op de

⁵⁹ Informatieflyer Effective Cyclone Preparedness – Helpful Hints for the home

⁶⁰ De lokale bevolking in en rondom Port Vila vertelden ook dat er mensen zijn die alle waarschuwingen in de wind slaan. Het is in het kader van deze thesis niet gelukt om mensen te vinden die daadwerkelijk zich niet voorbereiden.

overige tweeëntachtig eilanden. Het beperkte geld van donoren wordt vooral gebruikt om de afgelegen eilanden te bezoeken en hen bewust te maken van de risico's op rampen. Heijmans (2001:10) betoogt dat organisaties en donoren veelal gespecialiseerd zijn in een bepaald gevaar en daardoor gescheiden van elkaar te werk gaan. Nu is het zo dat door de komst van het Vanuatu Humanitarian Team de neuzen van de hulpverlening meer in dezelfde richting zouden moeten wijzen. Desondanks wordt door bijvoorbeeld de hulporganisatie Care International aangegeven dat zij ook omwille van kwetsbaarheid op de afgelegen eilanden van Vanuatu werken en alleen hun kantoor in Port Vila hebben.⁶¹ De NDMO heeft hen verzocht naar deze eilanden te gaan. De onderzoeksdoelgroep heeft te kennen gegeven bekend te zijn met de locatie van het kantoor van de NDMO, maar ziet geen noodzaak daar informatie op te doen. Dit kan er op duiden dat ze lange termijn voorbereidingen niet direct waarnemen en pas voorbereidingen treffen als hun totale overlevings- en ontwikkelingsproces wordt aangesproken door direct dreigend gevaar (Heijmans 2001:10).

Lily Rose werkt voor de radio in Vanuatu en ziet het als haar plicht om mensen bewust te maken van de risico's op rampen.⁶² Radio is het medium dat veel mensen in een korte tijd kan bereiken en is voor veel Ni-Vanuatu de enige bron van informatie. Om die reden worden er samen met de NDMO en meteo steeds meer radioprogramma's geproduceerd die gaan over natuurlijk gevaar en klimaatverandering. Lily Rose erkent dat het voor de Ni-Vanuatu moeilijk is om zich zonder direct dreigend gevaar aan te passen aan de natuur. Langzaamaan zien de mensen het belang van aanpassing, omdat het klimaat elke dag verandert. Maar de christelijke en culturele principes blijven een grote waarde houden voor de Ni-Vanuatu, aldus Lily Rose.

3.3. Lokale kennis

De culturele en christelijke indicatoren met betrekking tot de dreiging van gevaar, is volgens Steve een probleem in Vanuatu. Deze zorgen er voor dat de meeste mensen in Vanuatu, en dus ook in en rondom Port Vila, de gevaren niet serieus genoeg nemen om lange termijn voorbereidingen en aanpassingen te maken. 'Mijn mening is dat als er iets met de mensen

⁶¹ Interview met Ingvar Anda, Care International, op 23 april 2013 – Port Vila

⁶² Interview Lily Rose, Radio Vanuatu, op 2 april 2013 – Port Vila

gebeurt, ze dan echt pas zullen weten en begrijpen dat ze beslissingen moeten nemen over hun veiligheid. Nu proberen we vooral strategieën te ontwikkelen die de traditionele en christelijke overtuigingen verbinden aan de moderne technologische. Dit betekent dat als mensen aan een vogel kunnen zien dat er een cycloon komt, ze deze kennis gaan checken door de informatie van meteo te raadplegen.⁶³

Comfort (1999 in Pelling 2003:12) maakt duidelijk dat ook de lokale kennis met betrekking tot de reactie op natuurlijk gevaar meegenomen moet worden in *disaster management*. Beide percepties, die van de wetenschap en van de lokale bevolking, zijn nodig voor een passend waarschuwings- en voorbereidingssysteem (Heijmans 2001:7). Voor een deel gebeurt dit al op Efate.

De lokale bevolking in Vanuatu dient volgens de NDMO en de organisaties binnen het VHT meer te kijken naar de feitelijke en objectieve berichtgeving over risico's op rampen en deze serieus te nemen door eerder voorbereidingen te treffen. Alhoewel de lokale bevolking in en rondom Port Vila inderdaad de culturele en godsdienstige overtuigingen gebruiken om gevaren te herkennen en bij de mate waarin ze voorbereidingen treffen, is er niemand geweest die aangeeft de waarschuwingen van Meteo niet serieus te nemen. Willy is heel erg gefocust op zijn culturele overtuigingen en door zijn geloof in God gelooft hij inderdaad dat hij beschermd zal worden gedurende gevaren, maar toch luistert hij ook naar de officiële waarschuwingen. De lokale bevolking in en rondom Port Vila lijkt zich goed te beseffen welke risico's er zijn. Voorbereidingen worden getroffen, maar dan alleen wanneer er acuut gevaar dreigt. En zo reageren ze al honderden jaren op gevaar, alleen tegenwoordig ook aan de hand van officiële waarschuwingen.

3.4. Publiek bewustzijn

Het lijkt er sterk op dat de lokale bevolking in en rondom Port Vila bedreigd wordt door een door het westen beïnvloedde politieke ecologie, waarbij hulp gekoppeld wordt aan 'democratische juistheid' (Dyler in Hoffman and Oliver-Smith 2001:161). De politiek en organisaties die zich bezighouden met *disaster management* spreken duidelijk niet de taal van de Ni-Vanuatu op Efate. Ze stellen kortgezegd dat de mentaliteit van de bevolking, die

⁶³ Interview met Steve Noël, op 25 maart 2013 rond 16:00 uur in de NDMO-office – Port Vila

vooral berust in de traditionele/culturele en christelijke overtuigingen, meer moet uitgaan van de moderne technologie waarbij lange termijn aanpassingen het voornaamste construct is om risico's op rampen tegen te gaan. Hierbij is opvallend dat de lokale bevolking heeft aangetoond dat, ondanks dat ze zich alleen op korte termijn aanpassen aan dreigend natuurgevaar, zeer veerkrachtig zijn (Oliver-Smith 2010:36). Ondanks dat de Ni-Vanuatu tegenwoordig geconfronteerd worden met het concept kwetsbaarheid, lijken ze niet de stress van mogelijke blootstelling aan gevaar te voelen in tegenstelling tot hoe er over het algemeen over de moderne *risk society* gesproken wordt (Beck 2009, Heijmans 2001:6). De politiek en de hulporganisaties in Vanuatu hebben de neiging om vanuit een slachtoffer gerelateerd perspectief te kijken naar de lokale bevolking, zonder zich daarbij te realiseren dat de gemeenschap hun omstandigheden anders interpreteren. Het wordt niet gezien als een kwetsbare, hulpbehoevende situatie maar simpelweg *part of their lifeways and experience* (Schneider 1957 in Hoffman and Oliver-Smith 2001:8).

Desondanks zien de NDMO en de VHT het belang van publiek bewustzijn als belangrijk middel in risicoreductie en werken ze aan projecten waarin lokale gemeenschappen op Efate participeren. Steve legt uit: 'Wij doen praktische zaken met ze, zoals cycloon- en tsunamisimulaties. We moeten ze betrekken en laten participeren in rampenvoorbereidingen, zodat ze kunnen veranderen.'⁶⁴ Hierbij krijgen ze hulp van het Vanuatu Council of Churches. Deze hulporganisatie gebruikt religie om de lokale bevolking directer te kunnen treffen en hen in te laten zien dat naast het geloof in God en de traditionele overtuigingen er ook geloofd moet worden in wat de autoriteiten zeggen op basis van moderne technieken en wetenschap.⁶⁵ Deze voortdurende nadruk op het belang van aanpassing om kwetsbaarheid om de risico's op rampen te reduceren, draait volgens Oliver-Smith (2013:2) door politieke aandacht en financiering vooral uit op 'oppervlakkige verzachting' en is meer gericht op symptomen dan oorzaken. Dit is niet het voornaamste probleem met betrekking tot Vanuatu. De middelen van de politiek en de hulporganisaties zijn beperkt, kortgeleden opgestart en de populatie van Vanuatu is verspreid over drieëntachtig eilanden. Het creëren van publiek bewustzijn door simulaties en trainingen is zodanig beperkt dat de NDMO deze alleen biedt aan *disaster based communities*, zoals de Matahkeru-gemeenschap in Olin. Deze gemeenschap is door de NDMO benaderd voor

⁶⁴ Interview met Steve Noël, op 25 maart 2013 rond 16:00 uur in de NDMO-office.

⁶⁵ Interview Job, Vanuatu Council of Churches, op 30 april – Port Vila

trainingen, omdat zij uit een relatief kleine groep mensen bestaat die geheel afkomstig is van één eiland en een gemeenschapsleider hebben.⁶⁶ Inmiddels heeft deze gemeenschap twee simulaties meegemaakt en een rampenplan opgesteld in samenwerking met de NDMO. De lokale bevolking in en rondom Port Vila, die in het kader van deze thesis benaderd is, benadrukt dat zij ook graag trainingen en simulaties wil bijwonen om zo beter te kunnen anticiperen op direct gevaar. Maar dat is volgens de NDMO tot op heden niet mogelijk in verband met geldgebrek en een tekort aan mankracht.

3.5. Onstabiele relaties in de toekomst?

Burton (1993:51) onderschrijft dat de ontwikkeling van culturele aanpassing in traditionele samenlevingen kunnen leiden tot verschuivingen, waardoor de relatie tussen mensen en hun omgeving minder stabiel wordt. Deze thesis is niet gebaseerd op een veldonderzoek naar de effecten van lange termijn aanpassingen op de lokale bevolking in en rondom Port Vila. Er kan wel gesteld worden dat de lokale bevolking in en rondom Port Vila door hun traditionele, culturele en christelijke overtuigingen een zodanige stabiele relatie met hun omgeving hebben dat de inhoud van het concept kwetsbaarheid nog weinig effect gehad lijkt te hebben op de bevolkingsgroep. De moderne technieken zoals waarschuwingen en weersvoorspellingen worden als het moment van dreigend gevaar daar is, ook gebruikt in de voorbereiding op mogelijke natuurrampen. Er wordt geen dagelijkse angst of behoefte gevoeld om lange termijn aanpassingen te verrichten. Is dit onwetendheid? Of een mentaliteitsprobleem? Het is in ieder geval de manier waarop de Ni-Vanuatu in en rondom Port Vila met objectieve natuurlijke gevaren omgaan. Een kwestie van perceptie, net als dat lange termijn aanpassingen een perceptie van de politiek en hulporganisaties is. Als de hulp en informatieverschaffing bij het voorbereiden op de risico's op rampen door de NDMO en haar partnerorganisaties daadwerkelijk voor een groter bewustzijn zorgen bij de lokale bevolking en ook meer lange termijn voorbereidingen teweegbrengen, is het de vraag of deze zaken daadwerkelijk bijdragen aan veiligere situaties voor de mensen in en rondom Port Vila. Als de traditionele en christelijke overtuigingen overschaduwd worden door de moderne en westerse manier van denken, waarbij het bewustzijn en het

⁶⁶ De Matahkeru-gemeenschap bestaat uit ongeveer 400 mensen en zijn afkomstig van het eiland Matasu

aanpassingsvermogen van de lokale bevolking gerelateerd is aan geconstrueerde risico's en kwetsbaarheid, dragen deze zaken dan niet juist bij aan een groter gevoel en besef van kwetsbaarheid bij de lokale bevolking? Kortom, ontstaat er dan niet juist een *risk society*? Deze vragen bieden een goed startpunt voor een boeiend vervolgonderzoek op Efate.

KONKLUSEN | CONCLUSIE

Een tropische storm in een glas water

Vanuatu, een tropische plek midden in de Stille Zuidzee. Daar waar de natuur een schat aan middelen en mogelijkheden biedt om te kunnen leven, brengt het ook veel gevaar met zich mee. Er bestaat geen enkele theorie die kan aantonen dat Vanuatu niet onderworpen wordt aan grote objectieve gevaren. Zo passeren *rapid onset* gevaren als cyclonen, tsunami's en aardbevingen al honderden jaren de revue. Maar er bestaan wel tal van theorieën die stellen dat deze gevaren risico's met zich meebrengen. Historische processen van modernisering, de verschuiving van een samenleving die eerst met de natuur en met tradities leeft naar een samenleving die losgekomen is van (christelijke) structuren en waarbij het individu centraal staat. Technische, wetenschappelijke en economische vooruitgang. Het zijn allemaal logische stappen die geleid hebben tot de moderne samenleving waarin we nu leven. Of zoals Beck (1992, 2009) het noemt: de *risk society*. De westerse samenleving heeft door ontwikkeling keer op keer nieuwe oplossingen moeten bedenken om met gevaar om te gaan en veiligheid te creëren. Nu door grote gevaren de hele wereld aan risico's onderworpen lijkt te worden, wordt opnieuw naar een antwoord en een reddingsmiddel gezocht. In het geval van natuurrampen wordt getracht de complexiteit ervan te kunnen uittekenen.

Het dominante discours betoogt dat de geografische ligging van gebieden kan duiden of een gemeenschap met risico's op natuurrampen te maken heeft. Maar ook de wetenschap lijkt een gemakkelijke rekensom te hanteren. Zij stellen allereerst voorop dat natuurlijk gevaar een impact op mensen voortbrengt. Deze impact maal de impact die daadwerkelijk een groep mensen raakt, is het risico op een ramp. In hoeverre gevaar een bevolkingsgroep beïnvloedt en het vermogen van deze mensen om op gevaar te anticiperen, worden gevangen in het concept kwetsbaarheid (Blaikie 2003: 11). Waar in dit verhaal de fout gemaakt wordt, ligt bij het begrip kwetsbaarheid. De impact van gevaar op mensen, de mate van kwetsbaarheid, wordt zonder grondig onderzoek op basis van statistische gegevens over het vermogen tot aanpassing en zelfredzaamheid van een bevolkingsgroep ingevuld. Dit is goed terug te zien bij de WorldRiskIndex en het bijbehorende WorldRiskReport 2012. De wetenschappers binnen deze index richten zich op een bepaalde kant van de complexiteitstheorie, namelijk de ingewikkelde, onzekere zijde van het menselijk bestaan. Door de risico's op gevaren over de hele wereld in kaart te brengen, probeert het westen iets te begrijpen van natuurlijke invloeden, die we anders niet begrijpen. Bovendien proberen we ook op deze manier meer grip te krijgen op delen van de wereld die we niet goed kennen. Maar hier komt de andere kant van de complexiteitstheorie om te hoek kijken.

Misschien moeten we natuurlijk gevaar niet in willen delen en in kaart willen brengen aan de hand van kwetsbaarheid en aanpassing. Het beïnvloedt de totale manier waarop er naar natuurlijk gevaar gekeken wordt.

Het is een goede ontwikkeling geweest dat door antropologische rampenonderzoeken gebleken is dat rampen meer behelzen dan alleen de impact van natuurlijk gevaar. Maar nu worden risico's van gemeenschappen door andere mensen geconstrueerd aan de hand van een bepaald idee over kwetsbaarheid. Het lijkt ook in de antropologie een vaststaand concept geworden te zijn dat op elke gevaargevoelige gemeenschap vastgeplakt wordt. Oliver-Smith en Hoffman (1999, 2001) richten zich op situaties van gemeenschappen na rampen en gebruiken veelvuldig het begrip kwetsbaarheid. Nu wordt er verondersteld dat natuurgevaar pas een ramp is als de risico's door de kwetsbaarheid van mensen zo groot is dat ze er ook schade van ondervinden. De situatie voorafgaand aan rampen ligt heel anders. Door kwetsbaarheid als een vaststaand geheel te zien en ook op de situatie van een gemeenschap in een pre-disaster fase toe te passen, gaat het mis. En dat is gebeurd met de Ni-Vanuatu. De grote objectieve gevaren en de beperkte middelen van de mensen in Vanuatu maakt hen in de ogen van het dominante discours, het WorldRiskReport 2012 en de wetenschap kwetsbaar en risicovol. Of erger 'de meest risicovolle gemeenschap ter wereld'. Dit gegeneraliseerd beeld vereist een nieuwe antropologische kijk. Want het is uiteraard de grote vraag hoe de lokale bevolking van Vanuatu kwetsbaarheid beschouwd. Ze hebben niet dezelfde moderniseringsprocessen als het westen doorlopen en worden al honderden jaren onderworpen aan objectieve natuurlijke gevaren. En stel nu dat deze mensen geen risico's construeren, hoe leven ze dan met de risico's op gevaar?

In deze thesis zijn de omstandigheden van de lokale bevolking in en rondom Port Vila voorafgaand aan rampen onder de loep genomen. Het eerste hoofdstuk laat zien dat de lokale gemeenschap objectieve gevaren anders interpreteren. Zo weet Tina natuurlijk gevaar te benoemen, maar gaat ze er vanuit dat er eigenlijk toch 'niks ergs' zal gebeuren. Ook Letap en Willy schrikken niet van een aardbeving, ook al was het een beving van 6.1 op de schaal van Richter. De Ni-Vanuatu binden nauwelijks risico's aan gevaar vast, zoals wij dat in het westen doen. En dat ligt niet alleen aan het feit dat de Ni-Vanuatu in het Bislama geen invulling aan het woord kwetsbaarheid geven. Doordat natuurgevaar niets nieuws voor hen is, voelen ze geen noodzaak om iets anders te doen dan dat ze altijd al deden. Gevaar is

'normaal', een *part of their lifeways and experience* (Schneider 1957 in Hoffman and Oliver-Smith 2001:8). Dat uit zich in voorbereidingen en aanpassingen aan de situatie om het moment als er acuut dreigend gevaar in aantocht is. Maar dan alsnog lijkt er weinig angst gevoeld te worden. De mensen gaan berekenend om met hun situatie, doordat ze naar waarschuwingen luisteren en zichzelf in bescherming nemen. Is dat dan een uiting van kwetsbaarheid?

Het tweede hoofdstuk laat zien dat dit de eigen percepties van de lokale bevolking zijn en dat ze zelf de keuze maken hoe ze met gevaar omgaan. Deze percepties en keuzes worden gevoed door eigen ervaringen en culturele, traditionele en christelijke overtuigingen. Dit lijkt misschien complex, maar het werkt voor de lokale mensen in en rondom Port Vila. Willy ziet aan de hand van zijn bananenboom dat er gevaar op komst is en Willie Wanemut combineert het geloof in God met het ondernemen van directe voorbereidingen op gevaar. Door de bezorgdheid, dus emotie, rondom de natuur in de handen van God te leggen of te vertrouwen op de manier van aanpassen en voorbereiden die ze van hun voorouders hebben geleerd, dragen ze geen dagelijkse angst omtrent natuurgevaar met zich mee en dat verkleint dus kwetsbaarheid. Hier kijkt het ministerie van *Climate Change Adaptation, Geohazards and Meteorology*, de NDMO, het VHT en andere hulporganisaties toch anders tegenaan. In hoofdstuk drie komt naar voren dat zij meer lange termijn aanpassingen in de levens van de Ni-Vanuatu willen zien. Deze instanties zijn evenals de *risk society* op zoek naar mogelijkheden om een vorm van controle over natuurlijke risico's te krijgen. Maar meer controle en dus een groter bewustzijn van de westerse percepties omtrent natuurlijk gevaar, betekent dat kwetsbaarheid zijn intrede doet en gehanteerd wordt. Dit is zichtbaar bij de Matahkeru-gemeenschap in Olin. Maar kwetsbaarheid hoeft niet zozeer bij voorbaat verkeerd te zijn. Door kwetsbaarheid op een deskundige en grondige wijze te benaderen en goed te kijken naar de totale context van de leefomstandigheden van een gemeenschap, kan gerichte hulp opgezet worden met betrekking tot bevolkingsgroepen die dit zelf nodig achten.

De antropologie zal er hoe dan ook goed aan doen om in de toekomst meer onderzoek te doen naar gemeenschappen voorafgaand aan rampen. Door dit te doen kan er waardevolle informatie verkregen worden over de perceptie van risico's door de lokale bevolking en de manier van aanpassen aan gevaar, dat mee kan werken in het herstelproces na een ramp. Aan de antropologie de taak om deze geluiden te laten horen en

gemeenschappen niet direct te onderwerpen aan het concept kwetsbaarheid. Bovendien laat aanpassing ook veel los over de situatie van een gemeenschap, zoals de lokale bevolking in en rondom Port Vila. Aanpassing is eigenlijk de keuze die gemaakt wordt om de impact, dus de kwetsbaarheid, omtrent de dreiging natuurlijk gevaar te trotseren om op die manier risico's te bedwingen. Hoe dan ook, ondanks dat de uitslag van het WorldRiskReport 2012 luidt dat Vanuatu het meest risicovolle land ter wereld is, zie ik deze generalisatie als een storm in een glas water. Aan de hand van het empirisch en wetenschappelijk materiaal dat in deze thesis gebruikt is, concludeer ik dat om een goed beeld te krijgen van de situaties van gemeenschappen in gebieden met veel objectieve natuurlijke gevaren, zoals Vanuatu (Efate), de eigen percepties en keuzes van de betreffende groep mensen in acht genomen moet worden. Naast de modernistische drang om natuurlijke gevaren als het ware te temmen, dient de kant van een meer natuurlijke en religieuze omgang met gevaren niet vergeten te worden. Al is er een grote kans dat een tropische storm Vanuatu (Efate) in de toekomst aan zal doen, de Ni-Vanuatu in en rondom Port Vila lijken zich er door hun manier van leven nu (nog) niet druk om te maken.

Bibliografie

Adger, N.W., Dessai, S.

2008. *Are there social limits to adaptation to climate change?* Climatic Change, 93: 335–354

Anderson, J. W.

1968. Cultural Adaptation to Threatened Disaster. Human organization, volume 27, afl. 4

Bankoff, G.

2001. *Rendering the World Unsafe: 'Vulnerability' as Western Discourse.* Disasters: the international journal of disaster studies and management, volume 25: 19-35

Bankoff, G., Frerks, G., Hilhorst, D.

2004. *Mapping Vulnerability: disasters, development and people.* London, Earthscan

Bauman, Z.

2011. *Collateral Damage: Social Inequalities in a Global Age.* Polity Press

Beck, U.

1992. *Risk Society. Towards a New Modernity.* London, Sage Publications

2009. *World at Risk.* Cambridge, Polity Press

Birkmann, J., Buckle, P., Jaeger, J., Pelling, M., Setiadi, N., Garschagen, M., Fernando, N., Kropp, J.

2010. *Extreme Events and Disasters: a Window of Opportunity for Change? Analysis of Organizational, Institutional and Political Changes, Formal and Informal Responses after Mega-Disasters.* Natural Hazards 55:637-655. Springer Media

Bolin, R.

1998. *The Northridge Earthquake. Vulnerability and Disaster.* London, Routledge

Burton, I., Kates, R.W., White, G.F.

1993. *The Environment as Hazard.* New York, The Guilford Press

Blaikie, P., Cannon, T., Davies, I., Wisner, B.

2003. *At Risk. Second Edition. Natural hazards, people's vulnerability and disasters.* New York, Routledge

Boeije, H.

2010. *Analysis in Qualitative Research.* London, SAGE Publications

Castells, M.

1996. *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture.* volume 1, John Wiley & Sons

Chester, D.K.

2005. *Theology and Disaster Studies: The Need for Dialogue*. Department of Geography, Liverpool, University of Liverpool

Dewalt, K.M., Dewalt, B.R.

2011. *Participant Observation: A Guide for Fieldworkers*. Walnut Creek: Alta Mira Press

Falzon, M-A.

2009. *Multi-sited Ethnography: Theory, Praxis and Locality in Contemporary Research*. Ashgate Publishing

Furedi, F.

2007. *The Changing Meaning of Disaster*. Area 39.4

Giddens, A.

1999. *Risk and Responsibility*. The Modern Law Review, volume 62:1-10

Harvey, D.

1990. *The Condition of Postmodernity. An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge, Blackwell Publishers

Hastrup, F.

2011. *Weathering the World: Recovery in the Wake of the Tsunami in a Tamil Fishing Village*. New York, Berghahn Books

Heijmans, A.

2001. *'Vulnerability': A Matter of Perception*. London, Benfield Greig Hazard Research Centre University College

Hoffmann, S.M.

2005. Katrina And Rita. *A Disaster Anthropologist's Thoughts*. Anthropology News
2010. Of Increasing Concern. *Disaster and the Field of Anthropology*. Anthropology News
October

Lazrus, H.

2012. Sea Change: *Island Communities and Climate Change*. Annual Review of Anthropology, volume 41: 285-301

MacClancy, J.

2002. *To Kill A Bird With Two Stones. A Short History of Vanuatu*. Port Vila, Vanuatu Cultural Centre

NDMO

2013. *SOP 2013. Standard Operating Procedures*. Port Vila, NDMO

Oliver-Smith, A.

1996. *Anthropological Research on Hazards and Disasters*. Annual Review of Anthropology, volume 25: 303-328

2010. *Haiti and the Historical Construction of Disasters*. NACLA Report on the Americas July-August: 32-36

2013. *A Matter of Choice*. International Journal of Disaster Risk Reduction, volume 3: 1-2

Oliver-Smith A., Hoffman, S.M.

1999. *The Angry Earth*. New York, Routledge

2002. *Catastrophe & Culture. The Anthropology of Disaster*. School for Advanced Research Press

Paul, B.K.

2011. *Environmental Hazards and Disasters. Context, Perspectives and Management*. John Wiley & Sons

Pelling, M.

2003. *Natural Disasters and Development in a Globalizing World*. Liverpool, Routledge

Wallace, A.F.C.

1956. *Tornado in Worcester: An Exploratory Study of Individual and Community Behavior in an Extreme Situation*. Washington, Natl. Acad. Sci. Natl. Res. Council.

Wisner, B.

1993. Disaster Vulnerability: *Scale, Power and Daily Life*. GeoJournal 30.2:127-140

Digitale bronnen

AAA Committee on Ethics

Briefing Paper on Informed Consent
<http://www.aaanet.org/committees/ethics/bp5.htm>
Geraadpleegd op 15 juli 2013.

Bulletin of the Seismological Society of Amerika, Charles F. Richter, 1935

<https://www2.bc.edu/john-ebel/Richter1935.pdf>
Geraadpleegd op 17 januari 2013.

Introducing Kirk W. Huffman

Ibiza History & Culture
http://www.liveibiza.com/ibiza_anthropology/ibiza_anthropology_index.htm
Geraadpleegd op 2 augustus 2013.

IRIN

Disasters: New risk index helps identify vulnerability
<http://www.irinnews.org/report/93658/disasters-new-risk-index-helps-identify-vulnerability>
Geraadpleegd op 19 juni 2013.

Jayaraman, T.K.

2004. Coping with Vulnerability by Building Economic Resilience: The Case of Vanuatu.
http://tkjayaraman.com/docs/2004/2004_%20Book%20Chapter_Coping%20With%20Vulnerability%20A%20case%20Study%20of%20Vanuatu.pdf

The Impossible

<http://www.imdb.com/title/tt1649419/>
Geraadpleegd op 5 augustus 2013.

United Nations Department of Humanitarian Affairs (DHA)

1987. Vanuatu – Cyclone Uma Feb 1987 UNDR0 Situation Reports 1-6
http://www.pacificdisaster.net/pdnadmin/data/original/VUT_TC_Uma1987_sitrep1_6.pdf
Geraadpleegd op 19 juni 2013.

Vanuatu Daily Post, 2013.

<http://www.dailypost.vu/content/cyclone-%E2%80%9Cjasmine%E2%80%9D-threatens-twenty-fifth-anniversary-cyclone-%E2%80%9Cuma%E2%80%9D>
Geraadpleegd op 12 juni 2013.

Vanuatu Islands Region Guide

<http://www.portvilavanuatu.com/vanuatu-volcanoes.php>
Geraadpleegd op 10 augustus 2013.

Vanuatu Meteorological Services, 2013.

<http://www.meteo.gov.vu/VanuatuClimate/tabid/196/Default.aspx>
<http://www.meteo.gov.vu/>
<http://www.geohazards.gov.vu/>
Geraadpleegd op 12 juni 2013.

Vanuatu National Assessment Report

2010. 5 Year Review of the Mauritius Strategy for Further Implementation of the Barbados Programme of Action for Sustainable Development.

http://www.sidsnet.org/msi_5/docs/nars/Pacific/Vanuatu-MSI-NAR2010.pdf
Geraadpleegd op 22 mei, 2013.

Vanuatu Pilot Study Report, 2012

Alternative Indicators of Well-being for Melanesia – pag. 2

VNSO, 2013.

<http://www.vnso.gov.vu/index.php/social-statistics>
<http://www.vnso.gov.vu/index.php/surveys/well-being-survey-2012>
Geraadpleegd op 1 juni 2013.

Wikimedia, 2013.

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/Map_of_Efate_Island_EN.png
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d9/Vanuatu_on_the_globe_%28Polynesia_centered%29.svg
Geraadpleegd op 4 juni 2013.

WorldRiskReport

2012. WorldRiskReport. Focus: *Environmental degradation and disasters*.
<http://www.ehs.unu.edu/file/get/10487.pdf>
2012. Press Releases
<http://www.worldriskreport.com/Press-releases.362.0.html?&L=3>
Geraadpleegd op 30 mei, 2013.